

Souvky

1/ 2026

Číslo 44

Můj první souvek - nábrus migmatit. Myslel jsem, že je to zkřemenělé dřevo. Velká Kraš r.2007 Foto: Jiří Dudek

SOUVKY jsou zpravodajem klubu pro sbírání a výzkum souvků, který vyvíjí své aktivity při muzeu souvků v Bolaticích.

Obsah:

- 1) Horniny ve skanzenu. Jiří Dudek
- 2) Kravaře- Kouty neolitické nálezy asi kultury s lineární keramikou.
Pavel Wodecki, Petra Vlčková
- 3) Nálezy paleolitu na katastru obce Bolatice. Pavel Wodecki, Karel Veverka, Bruno Kladiva, Jiří Dudek a Václav Šafarčík
- 4) Zajímavé nálezy. Petra Vlčková, Martin Kytlica, Walter Rolný, Josef Adámek, Jiří Dudek, Oldřich Lazar, Roman Šimečka, Kamil Staško, Pavel Wodecki.

Setkání ve skanzenu se budou konat:

Sobota 25 dubna 2026 v 10.00 hod.

Sobota 5 září 2026 v 10.00 hod

Podložka pro štípání pazourku (oboustranná), surovina křemen, neolit, Hněvošice. Foto: archiv Zpravodaje Souvky.

Horniny ve skansenu:

Jiří Dudek

Krystalinické souvky: 2.část

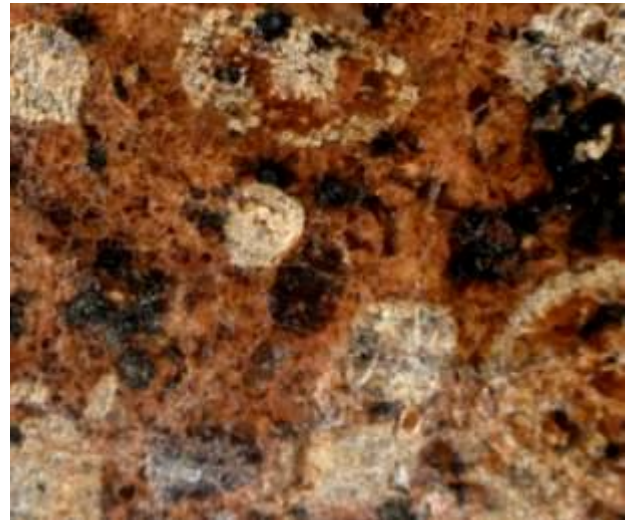
Písmenková žula - Schrift granit

Filipstad granit

Åland Rapakiwi

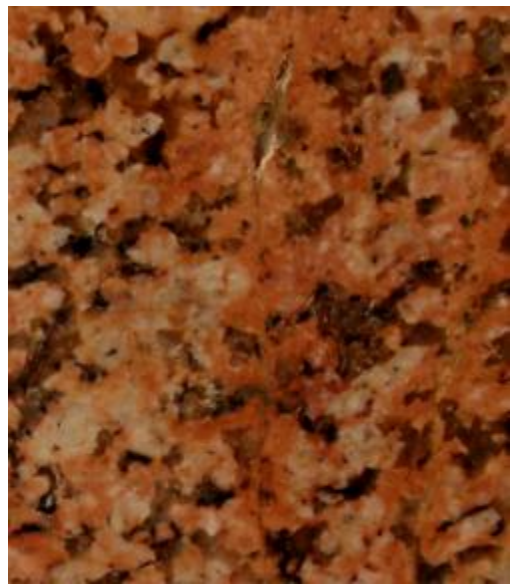
Wiborgit

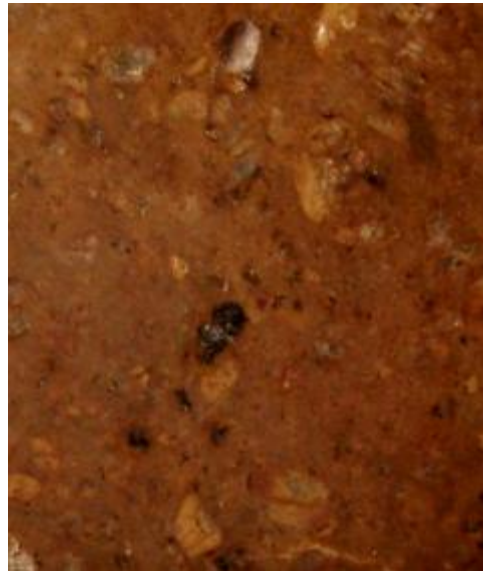
Plamenný pegmatit

Rödösyenitporfyr, typ Alnö

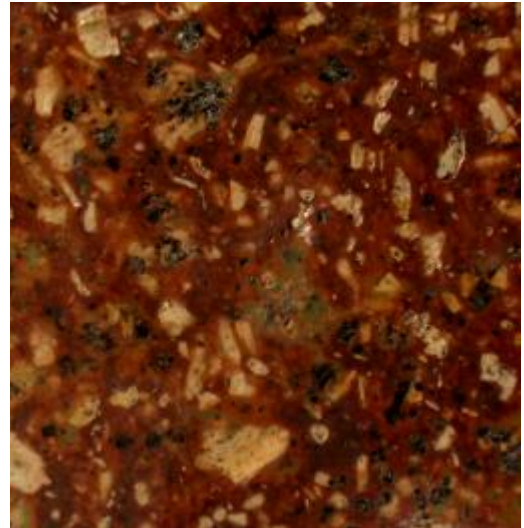
Garberg - Granophyr

Ålandgranofyr.

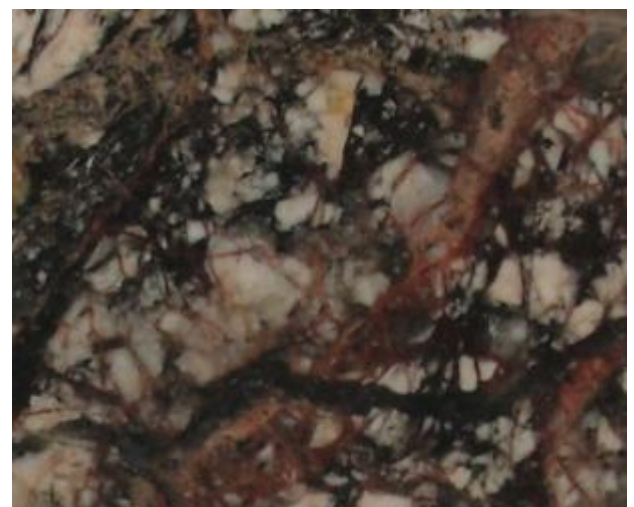
Žulorula z Botnického zálivu

Grönklitt - porfyr

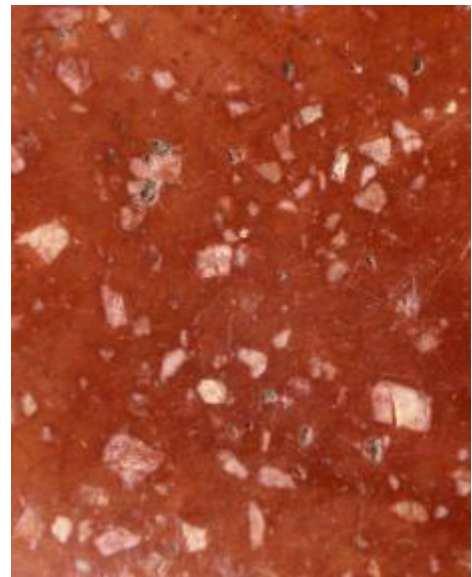
draselný živec a pegmatit, hranice písmenkové žuly s xenolitem

ignimbrit

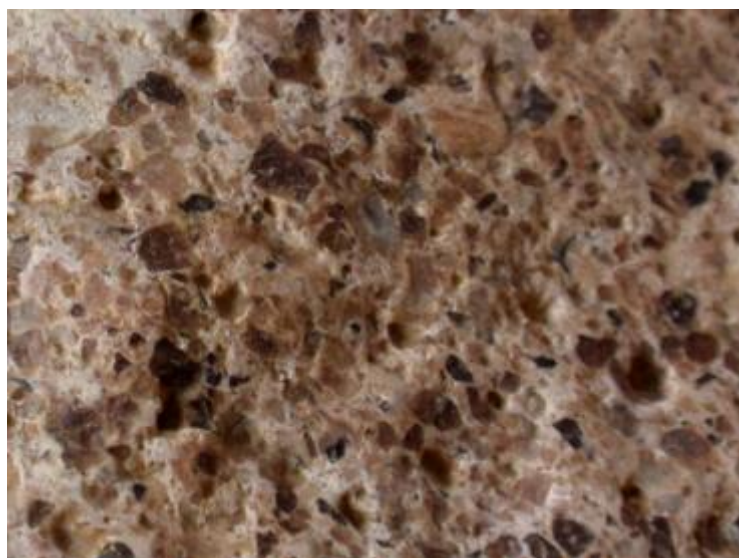
Götemar-Granit

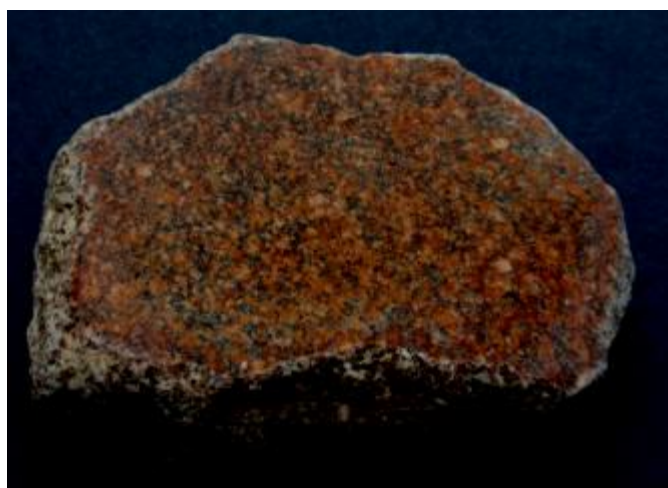
Roter Dala-Feldspatporphyr

Pegmatit

Sudetský porfyr

Kleinkörniger Granit, Nordingrå

Nordingrå - granitporfyr

Tyto souvky najdete ve vitrině skanzenu v Bolaticích.

Kravaře- Kouty neolitické nálezy asi kultury s lineární keramikou.

Pavel Wodecki, Petra Vlčková

Severně od místní části Kravaře-Kouty v nadmořské výšce 270 m byly při sběru souvků na ledovcových sedimentech nalezeny paní Petrou Vlčkovou z Kravař i silicity, které se podobaly pazourkům, ale při bližším zkoumání se ukázalo, že se jedná o kvalitní silicity z Krakovsko-čenstochovské jury. Po vytřídění všech nálezů souvků byla shromážděna kolekce osmdesáti artefaktů. Jedná se o štípanou industrii nejspíše z období neolitu, ostatní obvyklé nálezy z neolitických lokalit jako je keramika, nebo broušená industrie však v kolekci chybí. To pak výrazně omezuje možnosti přesnějšího datování nálezů.

Mapa č. 1: poloha neolitické lokality (modrý kosočtverec) na hranici katastrů Kravaře/Štěpánkovice, poloha již zkoumané lokality Kravaře-Kouty – zelený kosočtverec.

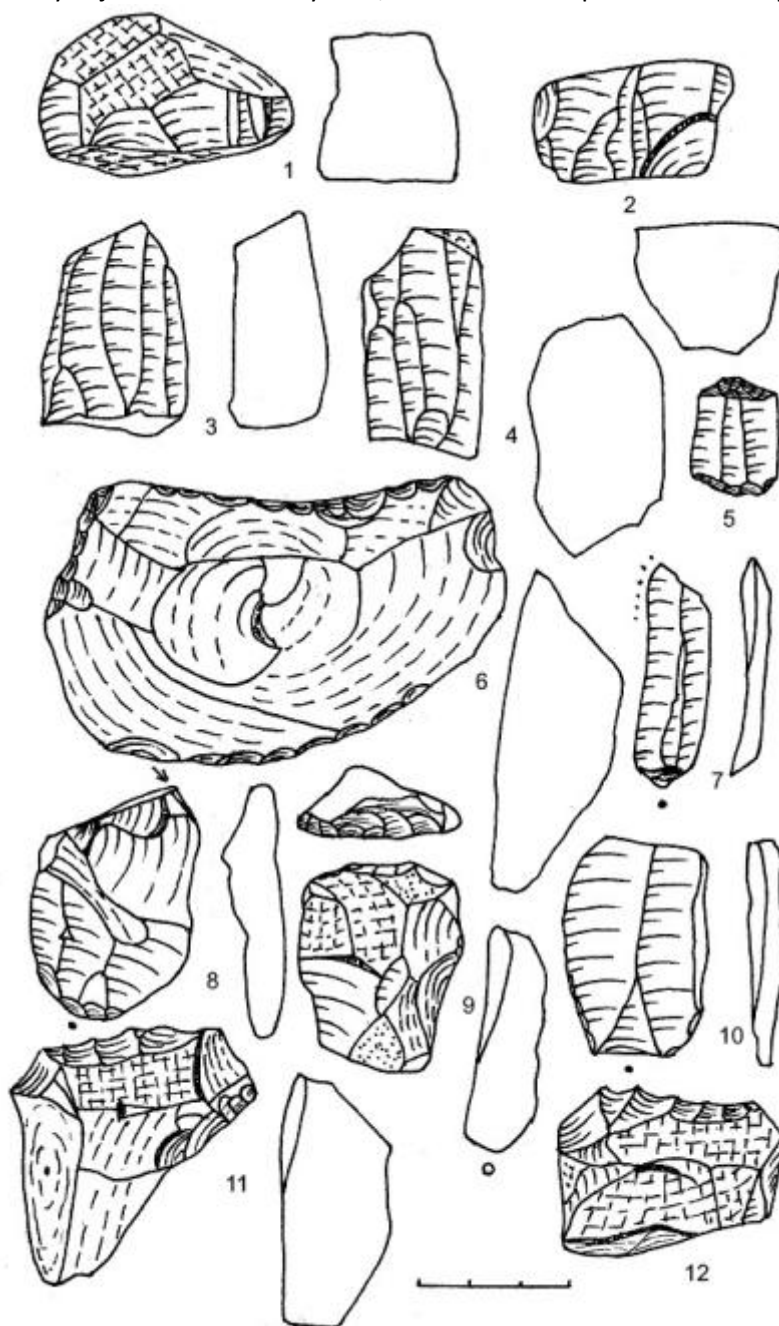
Struktura nálezů		%
jádra	19	24
debitáž	32	40
odpad	20	25
nástroje	9	11
	80	100

Po vytřídění artefaktů lze konstatovat, že suroviny použité při výrobě štípané industrie tvoří 62 % silicity Krakovsko-čenstochovské jury (SKČJ) a 38 % silicity glacigenních sedimentů (SGS, místní pazourky). Takový poměr surovin je dle A. Přichystala typický pro počáteční fáze kultury s lineární keramikou a pak pro konec vypíchané keramiky a počátku lengyelské kultury. Přesnější identifikace však bude možná po eventuálním nálezů zdobené keramiky s typickými vzory 1/.

Nalezené nástroje, z nichž některé jsou vyobrazeny na obrázku č. 1 odpovídají obvyklým nálezům na neolitických sídlištích. Industrie je čepelová, což dokládají jádra i nástroje na čepelích (škrabadlo, srpová čepelka, retušovaná čepel viz obr. č. 1: 5,7 a 10). Je zde pouze jedno klínové rydlo a několik drasadel, které připomínají dílenské nástroje (viz. obr 1: 6,11 a 12). Jedno škrabadlo bylo vyrobeno na úštěpu, viz. obr.1: 9).

Neolitické lokality s převažujícím podílem suroviny SKČJ se na Hlučínsku vyskytují viz.např. Píšť, nebo Strahovice/Chuchelná, takže surovinové složení industrie na nové neolitické lokalitě v Kravaře-Kouty není překvapivé. První zemědělci dorazili na Hlučínsko po dlouhém putování ze Středního Východu a v době příchodu měli svou civilizační úroveň již dosti vysokou. Pěstovali obilí, chovali dobytek, vyráběli broušené nástroje jako sekerky nebo kopytovité klíny (používané i jako motyky), a dokonce si stavěli i tzv. dlouhé domy ze dřeva. Pro jednotlivé pravěké kultury jsou pak typické vypalované hliněné nádoby s různými vzory sloužícími dnes k jejich identifikaci.

Příkladem takového sídliště může být lokalita s kulturou lineární keramiky objevená a zkoumaná v 60. letech minulého století na stejném katastru tj. Kravaře-Kouty, viz. mapa č. 1. Zde byly nalezeny četné stopy po domovních konstrukcích v podobě kůlových jmek a také vzorky obilí, které v té době první zemědělci pěstovali 2/.

Obr. č. 1: 1. úštěpové jádro, SGS, 2. úštěpové jádro, SKČJ, 3. čepelové jádro, SKČJ, 4. čepelové jádro, SKČJ, 5. škrabadlo na úštěpu, SKČJ, 6. drasadlo SKČJ, 7. srpová čepelka s leskem, SKČJ, 8. úhlové rydlo, SKČJ, 9. škrabadlo na zlomeném úštěpu, SGS, 10. laterálně retušovaná čepel, SKČJ, 11. drasadlo, SGS, 12. drasadlo na termickém úštěpu, SGS, Poznámky:

1. Přichystal A., Artefacts Made from Siliceous Rocks of Polish Origin on Prehistoric Sites in the Czech Republic, *Archaeologia Polona*, vol. 56:2018, s 39

2/Král J., Sídliště volutové kultury a z mladšího římského císařství v Kravařích-Koutech, Přehled výzkumu (PV) , AÚ Brno 1961 (1962) s 73

Nálezy byly předány Muzeu Hlučínska v Hlučíně.

Nálezy paleolitu na katastru obce Bolatice

Pavel Wodecki, Karel Veverka, Bruno Kladiva, Jiří Dudek a Václav Šafarčík

Tato informace o paleolitickém osídlení Bolatic je zpracována v jiném formátu než byly dosavadní, např. o lokalitách ve Strahovicích, Chlebičově nebo Chuchelné. Pokrývá totiž celou plochu katastru, který se rozprostírá od údolí řeky Opavy po vyvýšenou oblast sahající až k Chuchelenskému lesu. Shrnutí nálezů na této nevelké ploše přesto ukázalo určitou pravidelnost, se kterou se opakovalo osídlení některých míst lovci a sběrači v období starší doby kamenné.

Shromáždění nálezů z prostoru celého katastru probíhalo po řadu desetiletí v podmínkách zhoršujících se možnosti terénní prospekce v důsledku přechodu na spíše povrchové metody kultivace polí. Na této činnosti se podílely tři generace sběratelů – vlastivědných pracovníků motivovaných jak vztahem ke svému kraji, tak i touhou po poznání dosud neznámého pravěku této oblasti.

Bolatice leží v oblasti Horního Slezska v geografické jednotce zvané Hlučínská pahorkatina, která tvoří podcelek Opavské pahorkatiny. Je tvořena převážně pleistocenními sedimenty kontinentálního ledovce z období sálského zalednění (cca 300 – 130 tis. let). Tvoří spleť kopců a údolí, které se rozkládají mezi údolím řeky Opavy a údolím Odry. Území se nachází při ústí tzv. Moravské brány, která byla v pravěku jednou z hlavních dopravních cest od jihu k severu a zpět. Ledovcové sedimenty obsahují silicity (SGS), lidově zvané pazourek, které byly od starší doby kamenné (paleolitu) až po dobu bronzovou vyhledávané a používané k výrobě základních nástrojů potřebných k přežití tehdejších loveckých skupin. Slezský pazourek se tak stal žádanou surovinou a je nacházen na sídlišcích pravěkých lidí na Moravě, severním Rakousku, Slovensku a samozřejmě v Polsku již od období středního paleolitu. Na základě analogií z jiných zemí s výskytem silicitů používaných v pravěku se dá předpokládat, že i zde docházelo k těžbě této suroviny. Nicméně dosud žádné takové těžební místo nebylo nalezeno a to pravděpodobně i kvůli tomu, že ho nikdo nehledal.

Během průzkumu geologicky zajímavých ledovcových sedimentů na katastru Bolatic objevili sběratelé i řadu pazourků, které se po očištění a rozboru daly označit jako pravěké (paleolitické) artefakty. Celkem lze k dnešnímu dni identifikovat 12 paleolitických lokalit (za lokalitu považujeme nálezy alespoň dvou artefaktů na jednom místě), které jsou v obci rozmístěny nerovnoměrně, ale vykazují určitou závislost na morfologii terénu. Dá se vypočítat především souvislost s okrajem morény, která se na jižním okraji katastru lomí a svažuje do údolí řeky Opavy. Tato místa disponují dalekým rozhledem do krajiny a proto byla pro tehdejší lovce žádanou lokací. Na místě označeném jako Bolatice I se navíc v sedimentech objevuje vyjimečné množství pazourků (SGS - silicitů glacienních sedimentů), které byly průměrně až dvakrát větší než srovnatelná surovina z jiných paleolitických míst na Hlučínsku. Neporušené hlízy silicitů zde často dosahovaly velikosti 15,20 i více centimetrů. Používání nové zemědělské techniky v posledních 15 letech však tento přírodní unikát přeměnilo v moře větších či menších zlomků suroviny. Nálezy na místech označených Bolatice II – VI jsou rovněž na výchozech ledovcových sedimentů z období sálského zalednění. Další lokality jsou umístěny „uvnitř“ katastru a mají podobné vztahy k morfologii terénu, jako : okraj údolí , poloha na moréně bohaté na silicity (Bol VII a Bol. X) apod., viz. mapa č. 1. Značné množství silicitových zlomků různého původu v prostoru místních lokalit samozřejmě s sebou přináší riziko chyb při hodnocení jednotlivých artefaktů nebo geofaktů. Těm jsme se snažili samozřejmě vyhnout.

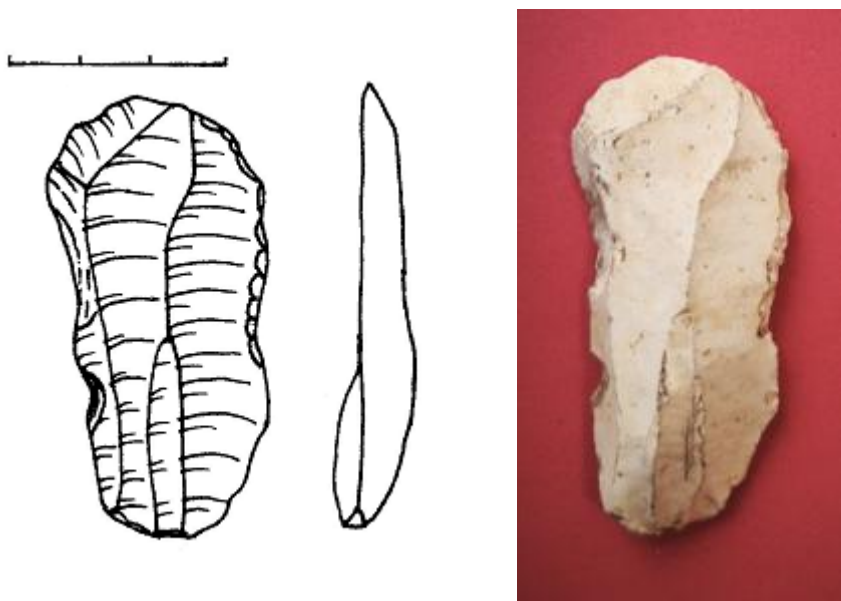
Bolatice I

V 80. letech minulého století zde našel několik artefaktů pan ing. Bruno Kladiva, jehož nálezy se dnes nacházejí v Muzeu Hlučínska a v SZM Opava. Trať Kamenec jako pravěké sídliště – však byla známa místním obyvatelům již dříve, hlavně díky neolitickým nálezům. V bolatickém skazenu ve sbírce přírodnin se odtud nachází dosti velký broušený pískovcový artefakt – zrnotěrka a jeden patinovaný čepelovitý úštěp nalezený na Kamenci na poli pana

Manfreda Ruského, viz obr. č. 1. Na Kamenci však sbíral i jeho kolega z oboru, pan ing. Karel Veverka, jehož nálezy štípané industrie jsou zahrnuty do této práce.

Bolatice, Kamenec, nález B.Kladiva,	věnován Muzeu Hlučínska			surovina	patinace	rozměry
úštěp		4 negativy	SGS	bílá patina	3,9x2,4x0,8	

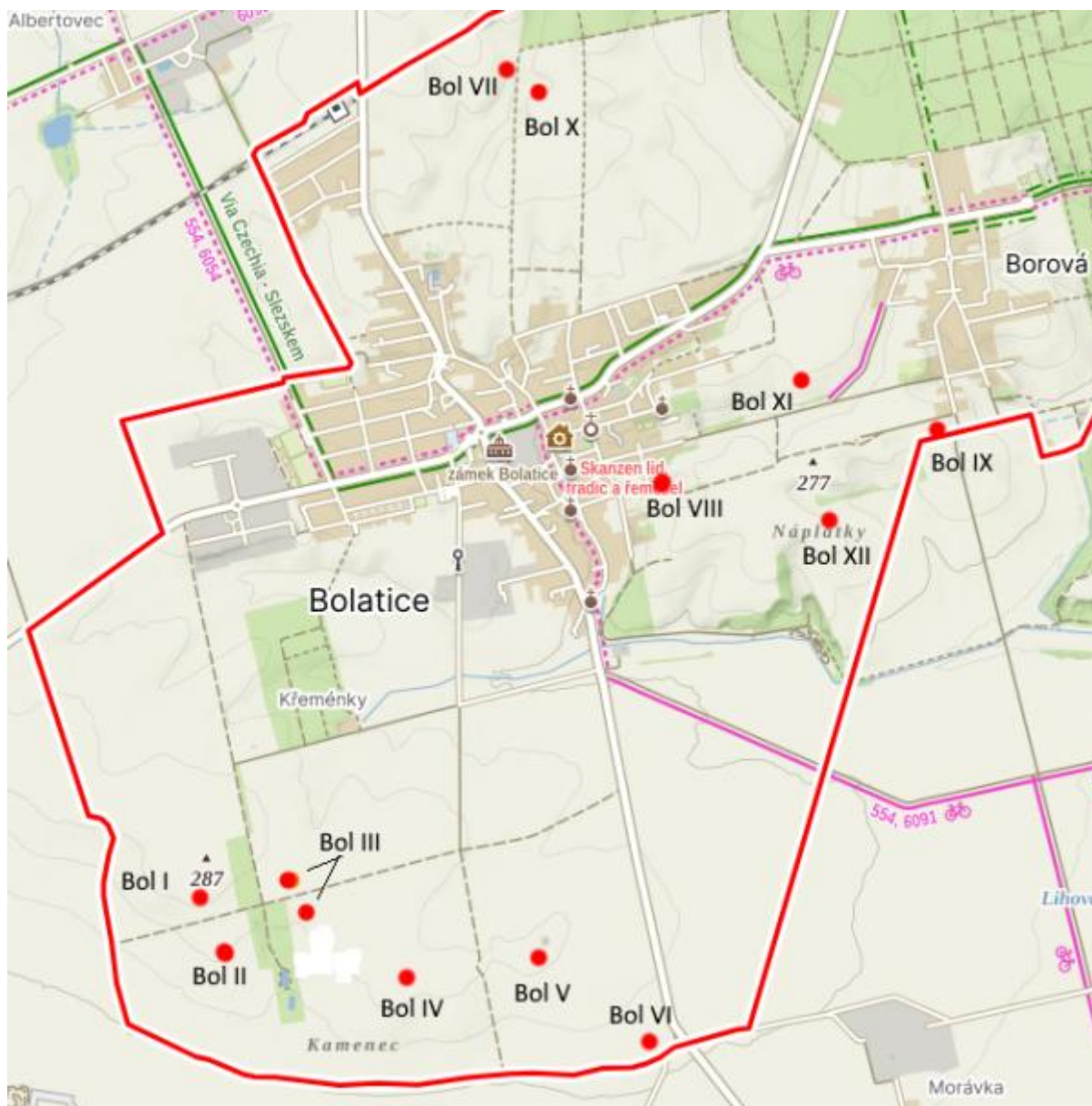
Tato paleolitická lokalita se nachází u kóty 287 m na hraně plošiny, která lemuje údolí řeky Opavy. Místo se mírně svažuje k jihu, nejbližším tokem je potok Opusta, který pramení u myslivny Křeménky. Na okraji pole s lokalitou však vyvěrala voda a další místa se silně podmočenou půdou (pískem) jsou 200 -300 m jižněji u lokality Bolatice II. Jak je uvedeno výše, lokalita se nachází na sedimentech bohatých na SGS.

Obr. č. 1 čepelovitý úštěp, starý nález z Kamence

Na místě bylo nalezeno celkem 188 artefaktů, z nichž zhruba dvě třetiny tvoří zbytky po výrobě kamenných nástrojů (viz tabulka č. 1). Nálezy jsou poznamenány řadou poškození, z nichž významná část je z novější doby. Kolekce nepůsobí příliš jednotným dojmem, což je způsobeno zřejmě použitím tří identifikovaných výrobních postupů (technologíí)- z nepřipraveného jádra, z diskovitého jádra a levalloiské technologie. Kolekce bude možná i souhrnem stop po několikerém osídlení v období středního paleolitu. Několik málo nálezů dokládá i návštěvu moderních lidí na místě v počátcích mladého paleolitu.

Kromě již zmíněného poškození řady artefaktů v moderní době další degradace byla způsobena v důsledku působení počasí, neboť změny teplot podporují rozpad suroviny podle mrazových puklin. Na artefaktech lze pozorovat okrově-oranžovou, rozpadající se patinu, silnou bílou patinu, nejčastěji bílou a mramorovou a také slabě bílou (namodralou), nebo i chybějící patinaci. Často je artefakt patinován na jedné straně slaběji. Část nálezů je místy pokrytá vápenným sintrem.

Mapa č. 1 lokality paleolitu na katastru Bolatic : Bolatice I – Bolatice IX.

Struktura kolekce ukazuje, že výroba nástrojů probíhala přímo na místě a dá se předpokládat, že byl na téměř 100% využíván místní silicit (SGS). Nemusí to být vždy pazourek, protože v sedimentech se nacházejí i zatím neurčené rohovce a kvarcity. Zbytky po výrobním procesu, tj. jádra a debitáž tvoří 56 % všech nálezů (viz tabulka č. 1).

Nalezená jádra lze rozdělit do tří kategorií podle použité technologie. Jádra s paralelní těžbou, bez úpravy úderové plochy (jednoduchá, dvoupodstavová a se změnou orientace těžby) tvoří většinu kolekce jader tj. 65% (viz obr. 2:1,2,3 a 4). Tato technologie byla používána při výrobě většiny úštěpů v době středního paleolitu na lokalitách na Hlučínsku. Tato metoda byla rozvinuta již ve starém paleolitu a není tedy pro střední paleolit specifická. Výrazná jsou i jádra diskovitá, kterých je celkem 5, tj. 16 % (viz obr.1:1 a 2, obr 7:1). Tento typ jader, ukazuje na středopaleolitickou technologii a je doložen okrajově i na několika dalších paleolitických místech Hlučínska, jako je Třebom I Schwarzer Berg (2,6%) Vřesina I (6%), a Chuchelná I (1%). Zde se vyskytuje společně i s levalloiskými jádry, podobně je to i na lokalitě Bolatice I (viz obr.3:1) a dále i v Chlebičově (3%), Vřesině (2%). Levalloiská technologie se vyskytla i na místě Píšť Hůrky II (13%) a v podobě úštěpů i na lokalitě Strahovice I (6%) 1/. A. Wisniewski ve své analýze středopaleolitických lokalit ze Slezska poukazuje na to, že malý počet nálezů těchto levalloiských jader je překvapivý 2/. Levalloiská technologie výroby úštěpů/čepelí se vyvinula v období středního paleolitu a je pro toto období typická.

Lokalita Bolatice I a II, pohled z údolí řeky Opavy (od jihu)

V debitáži jednoznačně převažují úštěpy nad čepelemi. Ty jsou buď krátké (2 ks) nebo zachovány ve zlomkovitém stavu (2 ks). Zlomená masivní čepel je nepatinovaná a vyrobena z rohovcové suroviny. Mezi úštěpy převažují cílové úštěpy (bez kůry a s minimem kůry) nad úštěpy s kůrou (31:18). Průměrná délka a šířka úštěpů s kůrou je 4,9x4,2 cm, u úštěpů bez kůry je to 4,2x3,5. V obou případech jsou zhruba o 1/3 větší, než obdobné výrobky z lokality Strahovice I. Tento jev nepochybně souvisí s výše popsanou velikostí suroviny, nacházející se na tomto paleolitickém místě. V debitáži se objevil i jeden tenký levalloiský úštěp (viz. obr. č.7:).

Skladba industrie		
	kusů	%
jádra	46	24
debitáž	59	31
nástroje	38	20
odpad+ míst. ret	10+25=35	19
surovina	11	6
celkem	188	100

Tabulka č. 1 Skladba industrie

Ke zvláštnostem kolekce patří přítomnost pěti úštěpů s větší patkou a vystouplým bulbusem, které se dají interpretovat jako clactonské, např. viz obr. č. 2: 5). U většiny úštěpů převažuje patka bez úpravy (kůra, ledovcový povrch), v devíti případech je úprava provedena jedním úderem a v jednom je facetovaná. Ve čtrnácti případech byla zpozorovaná patka bodová (zničená).

Přehled typů jader	úštěpová	%
jednopodstavové	22	43
dvoupodstavové	7	14
se změněnou orientací těžby	4	8
diskovité	8	16
ploché jádro	3	6

nepravidelné		
levalloiské	1	2
zbytek jádra	1	2
zlomek jádra	5	10
surovina	11	
celkem	60	
jenom jádra	51	101

Tabulka č. 2 Přehled typů jader

Mezi nástroji jednoznačně převažují středopaleolitické typy s výjimkou dvou artefaktů: vysokého škrabadla a škrabadla na čepeli, které dokládají zřejmě krátkodobý pobyt již moderních lidí s kulturou aurignacienu. Tabulka č. 4 obsahuje přehled nalezených nástrojů, včetně polotovarů, na kterých byly vykonány. Ukazuje se, že zde lidé v pravěku hojně využívali k výrobě nástrojů přírodních (termických) úštěpů, které byly všude kolem k dispozici. Z 38 nástrojů je pouze 8 vyrobeno na úštěpech. Nejvíce zastoupeným nástrojem charakteristickým pro střední paleolit je drasadlo, kterých je v kolekci celkem 19 (tj. 53%) viz obr. č.3:3, obr.č.4:3,4 a obr.č.5: 1,1 a 5). Z toho jsou 2 příčná drasadla, 10 laterálních, 6 úhlových, 2 s ventrální retuší a jedno mikrodrasadlo. Dalšími typickými nástroji středního paleolitu jsou vrubovité a zoubkované nástroje, viz obr. 3:4,5 a 6, a obr. č. 5:1). Soubor nástrojů doplňují ještě vrták (viz obr. č.5:6), masivní nůž na úštěpu (viz.obr.č. 6:2),rozštěpovač (viz obr.č.6:1),zobec na termickém úštěpu (viz. obr. 4:2) a mikrolit retušovaný po obvodu (viz obr. č.6:6). Pseudolevalloiský hrot (viz obr.č.5:7) je produktem středopaleolitických diskovitých jader a typologicky dobře zapadá do této kolekce.

V kolekci se vyskytly i dva nástroje, které lze zařadit do mladého paleolitu. Jedná se o vysoké škrabadlo na termickém úštěpu (viz obr. č. 6:4) a škrabadlo na úštěpu (čepeli). V debitaži by bylo možné identifikovat i několik kusů se slabou patinou, které by mohly rovněž patřit k těmto mladopaleolitickým, pravděpodobně aurignackým nástrojům. Nástroje pocházející z období mladého paleolitu byly nalezeny mimo plochu s nálezy ze středního paleolitu.

Debitáž	kusů	%
úštěpy s kůrou	18	
úštěpy bez kůry	23	
ú. s méně nez 10% kůry	8	
zlomky úštěpů	4	
levalloiské úštěpy	1	
čepel s kůrou	1	
čepel bez kůry	2	
zlomky čepelí	2	
celkem	59	
odpad		
pazourek přepálený v ohni	6	
místní retuš	23	
zlomek	1	
bifaciál.artef./ploch. j.	1	
celkem	33	

Tabulka č. 3: Přehled debitaže

Nástroje/typy		termický ú.	ústěp	celkem	%
škrabadlo na čepeli nebo úštěpu		1	2	3	7
kýlovité škrabadlo		1		1	2
vrták		1	1	2	5
drasadlo		20	2	22	54
vrubovité nástroje		5		5	12
zoubkovaný nástroj			1	1	2
rozštěpovač		2		2	5
nůž			1	1	2
zobec		1		1	2
mikrolit		1	1	2	5
hrot/pseudolevalloiský		1		1	2
celkem	41	33	8	41	

Tabulka č. 4 Nástroje/typy Bolatice I

Nálezy dokládají použití technologií obvyklých ve středním paleolitu. Největší část jader jsou jádra s paralelní těžbou úštěpů z jednodstavového jádra bez úpravy úderové plochy. Dále je zde zastoupená technologie diskovitěho jádra, zatím nejvýrazněji mezi hlučínskými paleolitickými lokalitami. Nechybí ani doklady pro typickou středopaleolitickou levalloiskou technologii, která umožňovala výrobu úštěpů/čepelí předem definovaných tvarů. Rovněž ve skupině nástrojů jednoznačně převládají středopaleolitické typy, jako jsou drasadla, vruby a zoubkované nástroje, ty tvoří v kolekci celkem 69 %. Na žádné z paleolitických lokalit v Bolaticích se nevyskytly bifaciálně opracované nástroje, ani odpovídající debitáž. Na základě těchto zjištění se lze domnívat, že se zde jedná o nálezy ze středního paleolitu, pravděpodobně moustérienské kultury, jejímiž nositeli byli s velkou pravděpodobností neandertálci. Přítomnost pěti clactonských úštěpů může vést k domněnce, že Bolatice I je pravděpodobně nejstarší paleolitická lokalita na Hlučínsku.

Okrajově se na lokalitě Bolatice I našly i dva nástroje, ukazující na přechodný pobyt mladopaleolitických lovců, škrabadlo na úštěpu a vysoké škrabadlo (viz. obr.6:4), podle něj snad lze usuzovat na první mladopaleolitickou kulturu aurignacienu. Ta byla na Hlučínsku velmi rozšířena a její stopy se našly na většině místních lokalit.

Analogické lokality ze středního paleolitu jsou v okolí velmi málo zastoupené. Známá je jeskynní lokalita Šipka a Čertova díra ve Štramberku. Kolekce artefaktů nalezená dokonce ve dvou vrstvách obsahuje prvky clactonské a levalloiské technologie a je většinou přiřazována k mousterskému kulturnímu okruhu. Kromě obvyklé převahy drasadla (36%), které tvoří spolu s retušovanými úštěpy přes 50 % artefaktů, kolekce obsahuje i podstatný podíl mladopaleolitických typů, hlavně pak různých druhů rydel. K. Valoch tuto industrii charakterizuje jako primitivní a technologicky nejednotnou 3/. Nalezený osteologický materiál ze středopaleolitických vrstev byl nověji datován radiokarbonovou metodou a ukazuje na období 33- 46 tis.let calBP 4/

Další středopaleolitickou lokalitou položenou více na jih je Předmostí II Hradisko, kde se našla drobnotvará industrie připisovaná kultuře taubachienu a datovaná TL do období MIS5, tj. asi před 100 tis.lety 5/.

Dlouhodobý výzkum paleolitu na polském Horním Slezsku identifikoval 41 lokalit připisovaných mladší fázi středního paleolitu, z nich však bylo zkoumáno pouze 5 míst 6/. Většina z nich však poskytla jen malé množství artefaktů a nástrojů a proto jsou považovány za dočasná stanoviště při loveckých výpravách, ale s dílenským provozem. Někteří autoři takové kolekce považují za doklady první fáze prospekce surovin (Initialsinventare) 7/. Pokud by tomu tak bylo, dala by se předpokládat existence následných kolekcí nálezů (Konsekutivinventäre), které by dokládaly vyšší míru osvojení suroviny (silicitiů) nacházejících se v regionu 8/. Mozaika kultur mladší fáze středního paleolitu(MIS5) tak jak ji prezentuje J.K.Kozłowski zahrnuje celkem pět kultur (Micoquien(KMG), taubachien, moustérien-levalloiské facie, typický moustérien a charentien) 9/. Na Horním Slezsku se však nevyskytují všechny a E.Foltyn charakterizoval zdejší lokality z pozdní fáze středního paleolitu jako:

1. lokality moustérienu s levalloiskou tradicí,
2. místa s nálezy moustérienu nebo taubachienu, ale bez levalloiské složky,
3. místa s nálezy východního Micoquienu 10/.

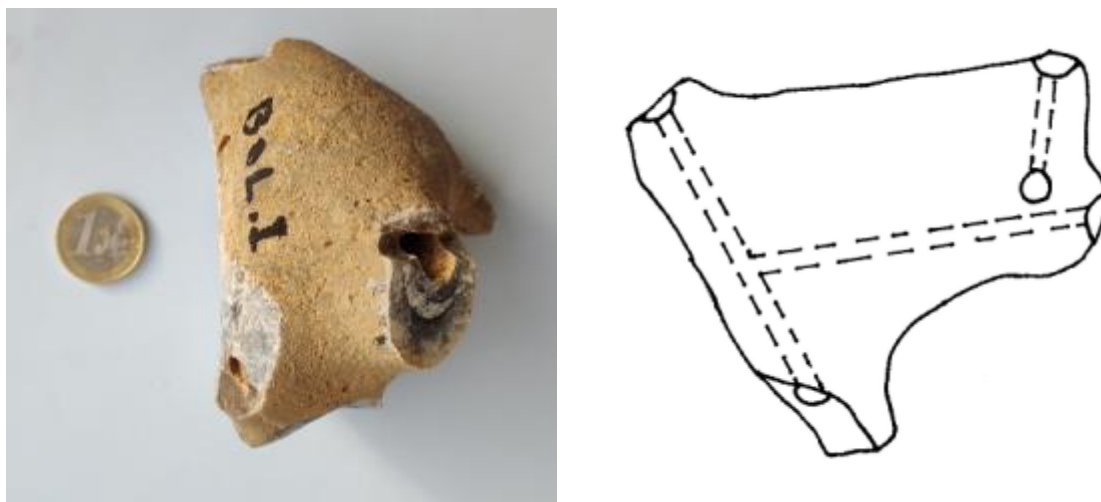
Dle E.Foltyna jsou lokality moustérienu s levalloiskou tradicí charakteristické používáním levalloiské technologie při výrobě úštěpů, a to jak preferenční, tak recurrent a současným používáním techniky diskovitěho jádra. Úštěpy a čepelí mohou být rovněž získávány z nepřipravených jedno nebo dvoupodstavových jader. Charakteristické

nástroje jsou drasadla (laterální a příčná, příležitostně s inverzní retuší), retušované úštěpy, atypické zobce (perforator) a unikátní typy rydel.

Nálezy z lokality Bolatice I odpovídají výše uvedeným charakteristikám s tou výhradou, že zpracování nástrojů více odpovídá charakteristikám dílenské industrie.

Stratigraficky se tyto lokality vyskytují v rozmezí posledního interglaciálu (OIS5) až staršího plenigalciálu (OIS4), tj. přibližně od 130 do 57 tis let 11/.

Informace o lokalitě Bolatice I by nebyla úplná, kdyby nebyl zmíněn nález pazourkového souvku se třemi navzájem propojenými otvory, který by mohl být na základě etnografických analogií třeba talismanem, nebo v souvislosti se svým tvarem možná i hudebním nástrojem. Tuto záhadu však dnes těžko rozřešíme a proto se budeme muset spokojit s možnými hypotézami 12/.

Obr. č.2: Pazourek se třemi otvory

Lokalita Bolatice II

Skladba industrie Bolatice II	kusů	%
jádra	8	37
debitáž	8	37
nástroje	2	16
odpad+ míst. ret	2	11
surovina		
celkem	19	101

Tabulka č. 5

Paleolitické místo Bolatice II navazuje na lokalitu Bolatice I od jihu, leží jižněji na svahu, klesajícím do údolí řeky Opavy zhruba v nadmořské výšce 270 m. Nálezy jsou rozptýleny na celkem velké ploše, která je pokryta velkým množstvím silicovitých zlomků.

Jádra reprezentují, kromě zlomků a zbytků jader, hlavně tři jednodstavová jádra (viz obr. 9:1 2) bez úpravy úderové plochy, jedno ploché jádro (viz. obr 9:5) a také jedno levalloiské jádro, viz obr. 9:3). V debitáži přirozeně převažují úštěpy nad čepelemi v poměru 7:1. Šest ze sedmi úštěpů mají zbytky kůry, pouze levalloiský úštěp je naprosto bez kůry. Mezi úštěpy se objevil i jeden masivní artefakt s clactonskými rysy viz.obr. č. 8:3). Patky úštěpů tvoří kůra (3) a bodová plocha (3), jednou je upravena jedním úderem a facetováním.

Vyskytla se zde dvě drasadla, z nichž jedno je provedeno na úštěpu (viz obr. č. 8:1 a obr. č. 9:6) a jedno menší mikrodrasadlo (viz obr. 8:5).

I při chybějících diskovitých jádrech je technologický profil těchto nálezů podobný kolekci z lokality Bolatice I, a proto lze uvažovat o zařazení této lokality rovněž do středního paleolitu a pravděpodobně do mousterienu. Lze předpokládat, že pravěcí lidé exploatovali celou plochu, kde byly výchozy ledovcových sedimentů se silicity.

Bolatice III

Paleolitické místo Bolatice III leží asi 300 metrů na východ od lokality Bolatice II, opět na velké ploše, v podobné nadmořské výšce na jižním svahu obráceném do údolí (viz. tabulka č.6). Jádra jsou převážně jednodstavová bez úpravy úderové plochy (2) (viz obr. č.8:2), jednou s úpravou jedním úderem, dále se zde vyskytlo jedno ploché jádro (viz. obr č 8:6). Z 12 úštěpů má sedm patku s kůrou, tři upravenou jedním úderem a dva mají patku bodovou. Čepele

se zde vůbec nevyskytly. Mezi nástroji převažují středopaleolitické typy, největší zastoupení mají drasadla – 5 ks (viz obr. č. 10:1 a 2), z nich dvě jsou provedena na úštěpech. Na termických úštěpech jsou vyrobeny vrub a zoubkovitý nástroj. I tato kolekce zřejmě svým charakterem patří ke střednímu paleolitu, avšak chybí zde výraznější nástroje nebo technologie, které by pomohly přiřadit tento soubor ke konkrétní kultuře.

Skladba industrie Bolatice III		
	kusů	%
jádra	5	17
debitáž	15	50
nástroje	7	23
odpad+ míst. ret	3	10
surovina	1	
celkem	30	100

Tabulka č. 6

Bolatice IV

Lokalita se nachází východně od místa Bolatice III na hraně plošiny a svahu skloněného k jihu. Podloží je tvořeno ledovcovými sedimenty sálského zalednění, které místy prostupují ornici. Mezi množstvím přírodních zlomků a několika kusy neolitické štípané industrie a střepů se našly tři paleolitické artefakty: masivní kus suroviny se třemi negativy po úštěpech a dvě jádra. Jedno je jednopodstavové bez úpravy boků a úderové plochy, druhé pak dvoupodstavové, opět bez úpravy úderové plochy. Jádra typologicky odpovídají středopaleolitickým nálezům z lokalit Bolatice I – III. Jedná se pravděpodobně o pozůstatek dílny na výchozu sedimentů se silicitovou surovinou.

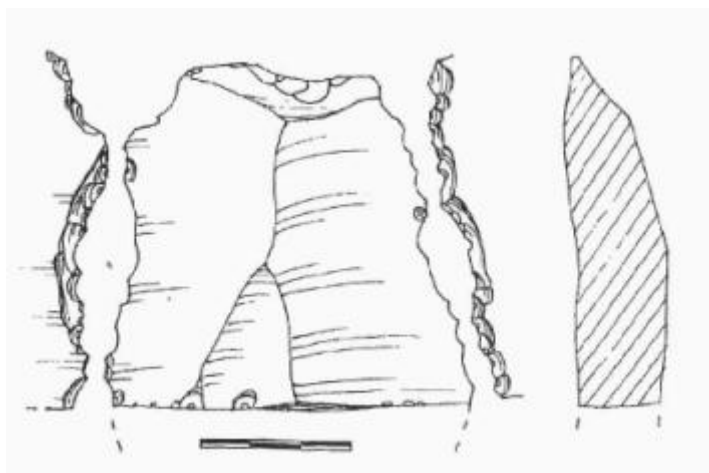
Bolatice V

Z tohoto místa, které se nachází nedaleko památníku ostravské operace (viz mapa) je známo drobné jádro se změnou orientace těžby a drobný úštěp. Artefakty jsou patinované (bílo-okrově a mramorově), ale jejich provedení neumožňuje jejich kulturní zařazení. Nálezy pocházejí z ornice.

Bolatice VI (dříve Bolatice „u křižovatky“/AB1)

Výchozy ledovcových sedimentů s množstvím zlomků SGS na jižním svahu k letišti Zábřeh s nadmořskou výškou 250 m.n.m. přitahovalo zájem sběratelů souvků a Jiří Dudek z Hlučína zde objevil a nasbíral i řadu pravěkých artefaktů.

První nález tohoto druhu však učinil pan ing. Bruno Kladiwa z Hlučína, který zde našel terminální část hnědě až okrově patinovaného úštěpu (viz. obr. č.1), který prof. Jiří Svoboda označil za staro- či středopaleolitický 13/ .

Obr. č. 1: Bolatice VI („u křižovatky“) nález patinovaného úštěpu z 90. let 20. stol., věnován SZM Opava

Toto paleolitické místo přesahuje z katastru Zábřehu do bolatického katastru a nálezy byly zevrubně popsány v článku Bolatice „u křižovatky“, AB1, publikovaném ve Zpravodaji Souvky 1/2022, č. 27. Proto zde uvedeme jen hlavní údaje o nálezech.

Patinované silicity tvoří celkem nesourodou kolekci artefaktů reprezentujících počáteční fáze opracování suroviny. Je zde několik testovaných kusů suroviny (precore), a jádra která lze rozdělit do tří skupin, mikrojádra – 3 ks (viz. tab. č.11:2), úštěpová jádra 3 ks, a čepelová - 2 ks (viz tab. č.11: 1). Pouze čepelová jádra vykazují přípravu úderové

plochy. Úštěpy jsou většinou malé, do 3 cm a poměrně tlusté (viz. tab. č.11: 4 a 5). Většinou se jedná o počáteční preparační úštěpy, které mají dorsální plochu tvořenou původním povrchem valounu (suroviny). Skupina nástrojů obsahuje dvě drasidla na termickém úštěpu (jedno vyobrazeno - viz tab. č.11:6), která by mohla pocházet ze středního paleolitu a jedno hrotité malé drasidlo na úštěpu viz. tab. č.-11:9). Dalším artefaktem drasidlovitého charakteru je částečně strmě retušovaný kus, který vzdáleně připomíná vysoká škrabadla (viz tab. 11,7). Je však slabě patinovaný. Jediným typickým nástrojem v této skupině patinovaných artefaktů je tak bíle patinované škrabadlo na přelomené čepeli (viz tab. č.11: 3). Dalo by se zařadit do střední fáze mladého paleolitu.

Artefakty z této skupiny lze rámcově zařadit do počátku mladého paleolitu a čepelové škrabadlo do jeho střední fáze. Jedná se zřejmě o pozůstatek po pobytech pravěkých lovců, které na místo přitahovaly bohaté výskyty suroviny.

Skupina lehce patinovaných artefaktů je tvořena především místně retušovanými termickými úštěpy a dvěma kusy suroviny, bez výraznějších nástrojů a proto zde nebude blíže komentována.

Ani jedna část kolekce nepředstavuje homogenní soubor, který by se dal kulturně zařadit. Převažuje surovina, nepřilíživá jádra, rozměrově malá debitáž, které jsou doprovázeny několika málo nástroji, z nichž byla velká část vyrobena na termických úštěpech a po použití znovu zahozena. Několik nástrojů na masivních termických úštěpech lze hodnotit jako artefakty dílenského charakteru. Dá se tedy předpokládat, že shromážděné nálezy zachycují stopy po krátkodobých pobytech pravěkých lidí na tomto místě v období od středního paleolitu až po neolit.

Bolatice VII /AB7

Na svahu obráceném k východu, v nadmořské výšce 260 m našel J.Dudek patinované artefakty - jeden drobný úštěp a termický zlomek s místní retuší.

Bolatice VIII

Z tohoto místa, které se nachází vlevo od polní cesty z Bolatic do Borové, pod kótou 276 m, pochází z ornice patinovaný zlomek úštěpu a dva retušované, patinované, termické zlomky (nález V.Šafarčík). Na místě samém (svah) jsou výchozy ledovcových sedimentů a dají se předpokládat nálezy dalších artefaktů.

Bolatice IX

V trati Náplatky na jižním svahu v nadmořské výšce 260 m našel V.Šafarčík v ornici patinovanou čepel (čepelovitý úštěp) (viz. obr. č. 12:3) a zlomek čepele přepálené v ohni.

Bolatice X

Na terénní vlně tvořené ledovcovými sedimenty blízko Chuchelenského lesa (viz mapka) v nadmořské 280 m se našlo několik paleolitických artefaktů. Mezi nimi je jeden zlomek jádra bez úpravy úderové plochy a šest úštěpů, z nichž jeden je odbit z dvoupodstavového jádra. Všechny úštěpy mají přírodní patku. Artefakty jsou bíle patinované, u dvou s menší intenzitou. Pravděpodobně se jedná o stopu po pobytu člověka na ledovcové moréně, kde bylo možné najít (těžít) pazourky. Podle použité technologie se lze domnívat, že k návštěvě pravěkých lidí na tomto místě došlo ke konci středního paleolitu.

Bolatice XI

V trati Za větřákem na jižním svahu našel pan Václav Šafarčík dva patinované artefakty. Jedná se o úštěp s kůrou a místní retuší (viz. obr. č. 12:2) a retušovaný zlomek. Oba nálezy pocházejí z ornice.

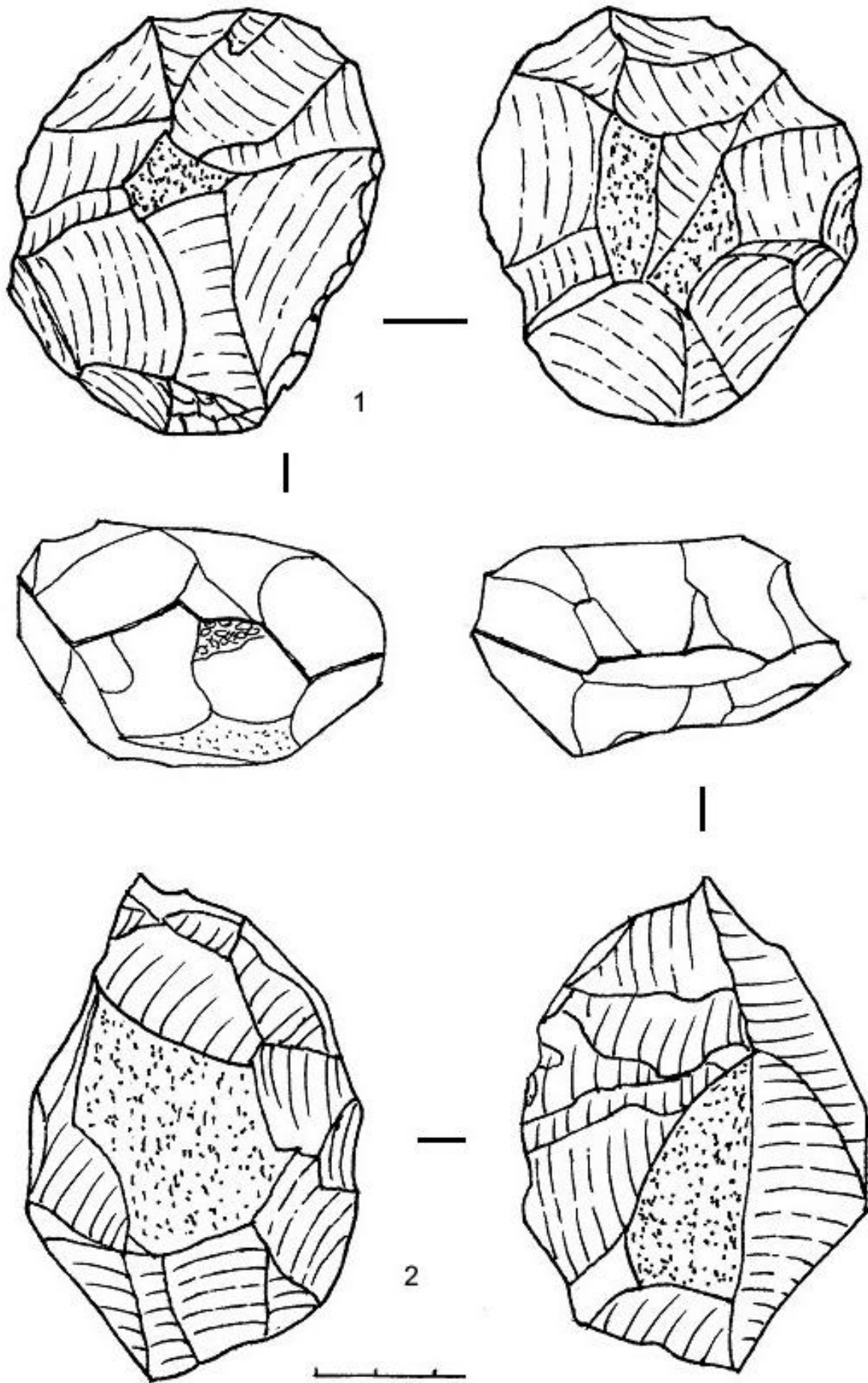
Bolatice XII

V trati Náplatky na jižním svahu (nad. výška 268 m) našel pan V.Šafarčík několik patinovaných artefaktů. Jsou mezi nimi dvě jádra (bez úpravy úderové plochy a s úpravou jedním úderem), zlomek čepele (viz. obr. č.12: 1) a čtyři úštěpy, z nichž dva mají přírodní patku a dva bodovou. Jedná se zřejmě o část inventáře po pobytu pravěkých lovců z přelomu středního a mladého paleolitu.

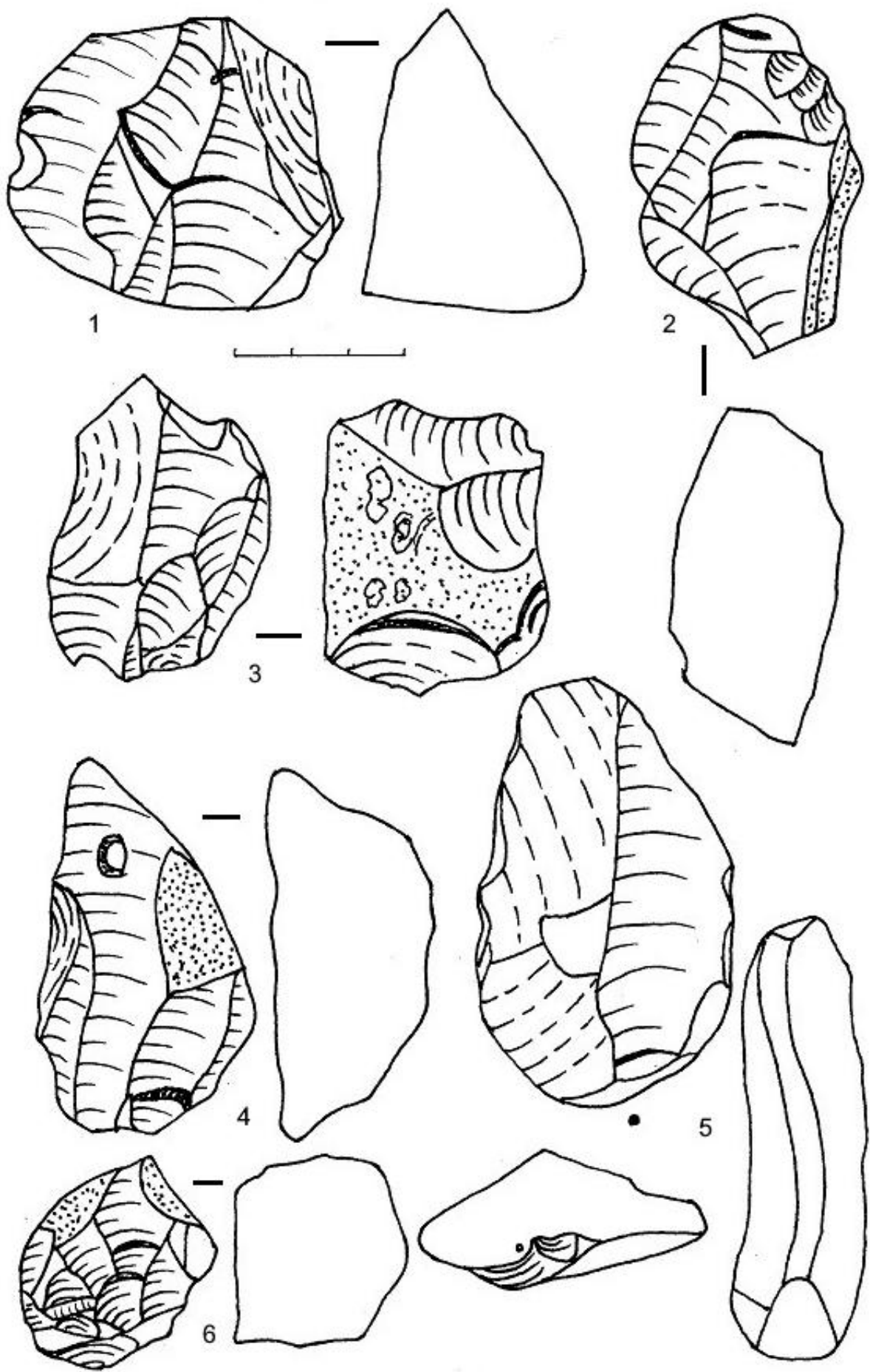
Závěr:

Osídlení z období starší doby kamenné v Bolaticích je relativně početné a je ve své většině reprezentováno spíše stopami po nedlouhém pobytu pravěkých lovců než velkými sídlišti. Výrazněji se projevuje osídlení z období středního paleolitu, které zatím není v této oblasti dostatečně prozkoumané a vyhodnocené. V té době byla neandertálci preferována místa výhodná z loveckého hlediska, což jsou vyvýšené okraje údolí. Zde se také nachází většina nalezišť ze středního paleolitu. Nemenší význam pro hustotu osídlení však měl i zdejší výskyt silicitové suroviny (pazourků), potřebné k výrobě kamenných nástrojů.

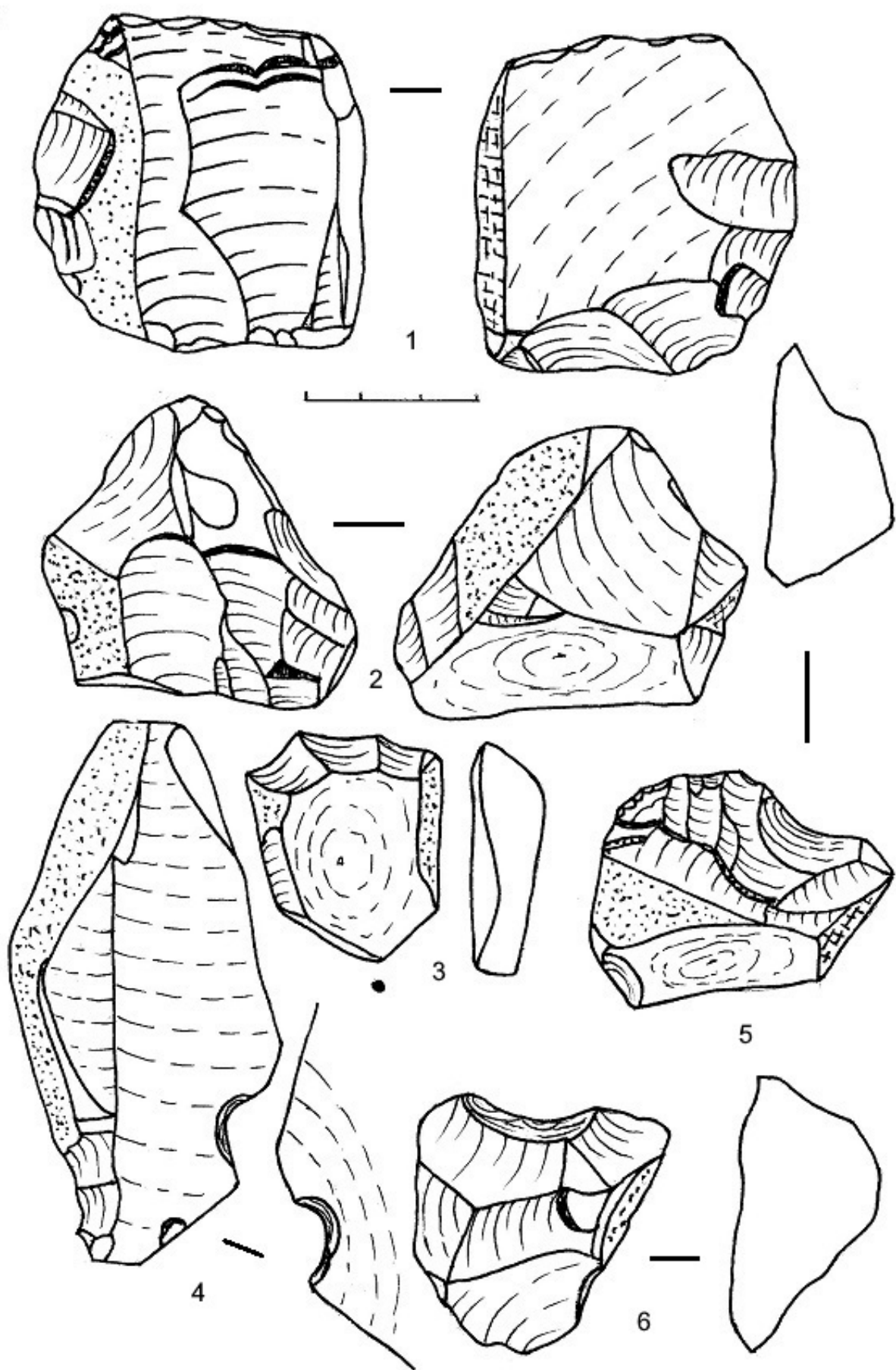
Nejméně na dvou místech (Bolatice I, a IX) se vyskytují i stopy po přítomnosti moderního člověka z období mladého paleolitu. Dá se proto předpokládat, že v budoucnosti na katastru Bolatic budou objevena i další paleolitická místa se zajímavými nálezy.

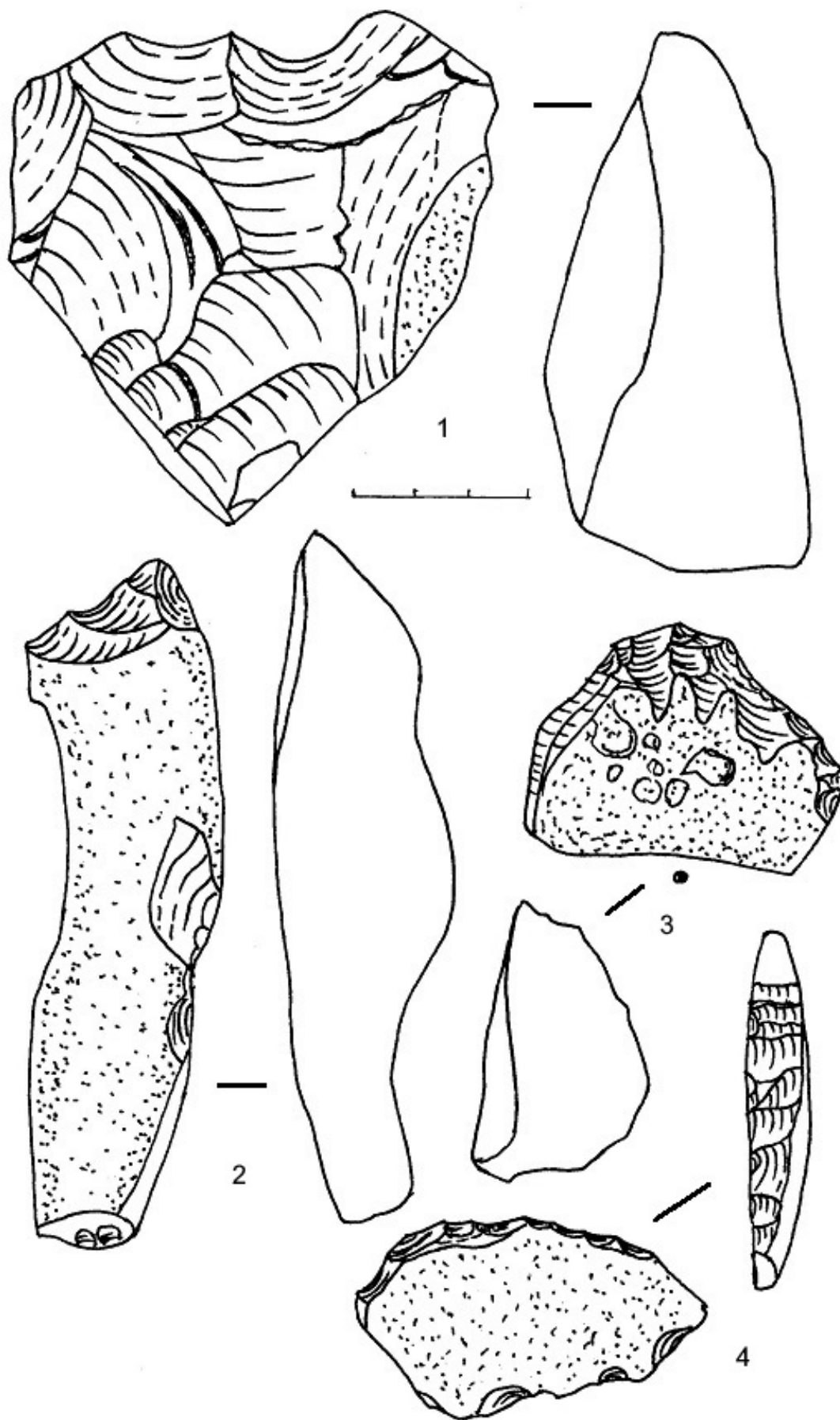
Obr. č. 1 Bolatice I: 1 - 2. diskovité jádro

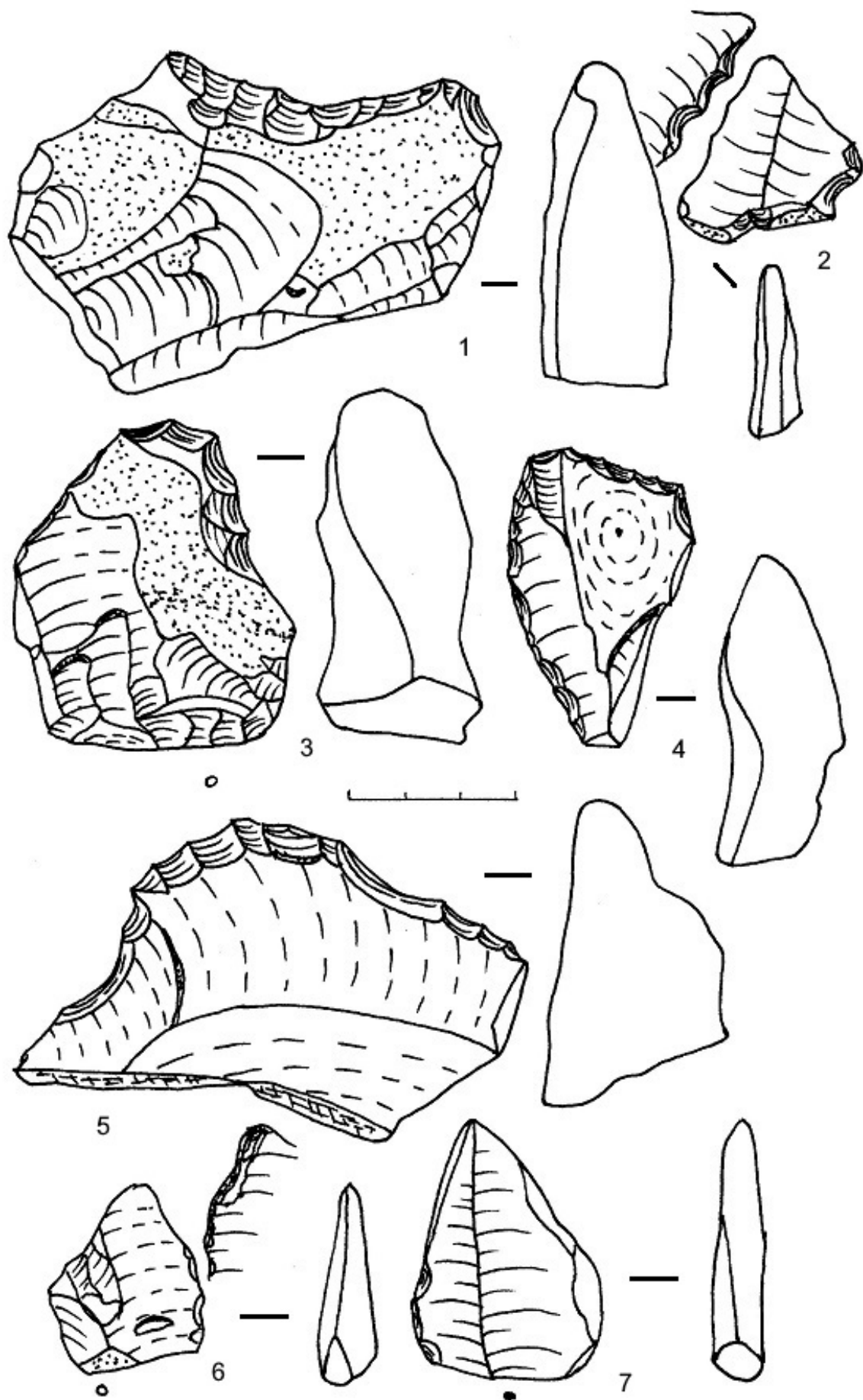
Obr. č. 2 Bolatice I: 1-2. jednodstavové jádro, 3. jádro se změnou orientace, 4. jednodstavové jádro, 5. clactonský úštěp, 6. zbytkové jádro (Restkern)

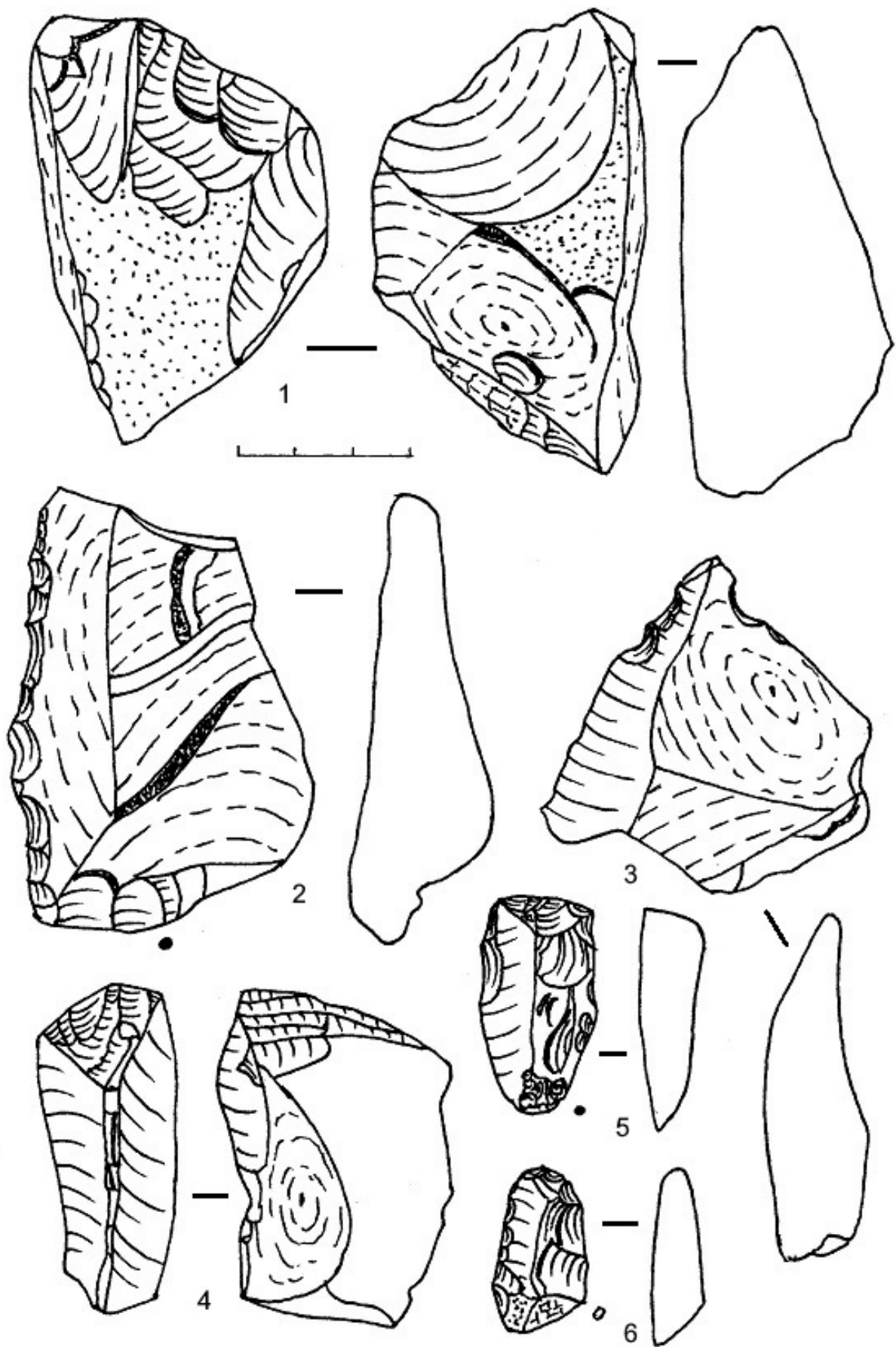
Obr. č.3 Bolatice I: 1. levalloiské jádro, 2. jádro se změnou orientace 3. drasadlo na úštěpu, 4. dvojnásobný vrub na termickém úštěpu, 5. vrub na termickém úštěpu, 6. vrub na termickém úštěpu

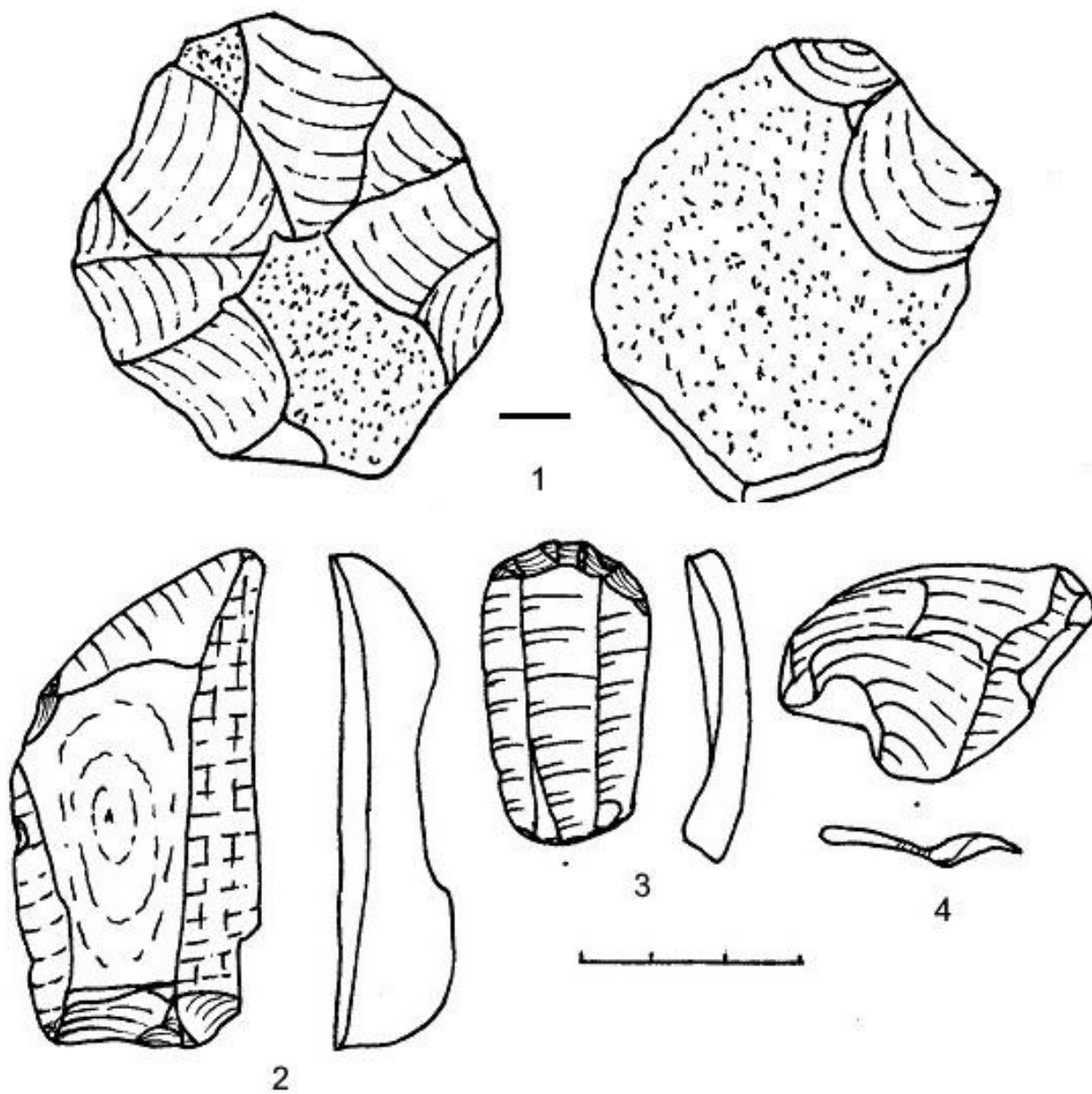
Obr.č.4 Bolatice I: 1. chopping tool, 2. atypický zobec na termickém úštěpu, 3. drasadlo na úštěpu, 4. drasadlo na termickém úštěpu

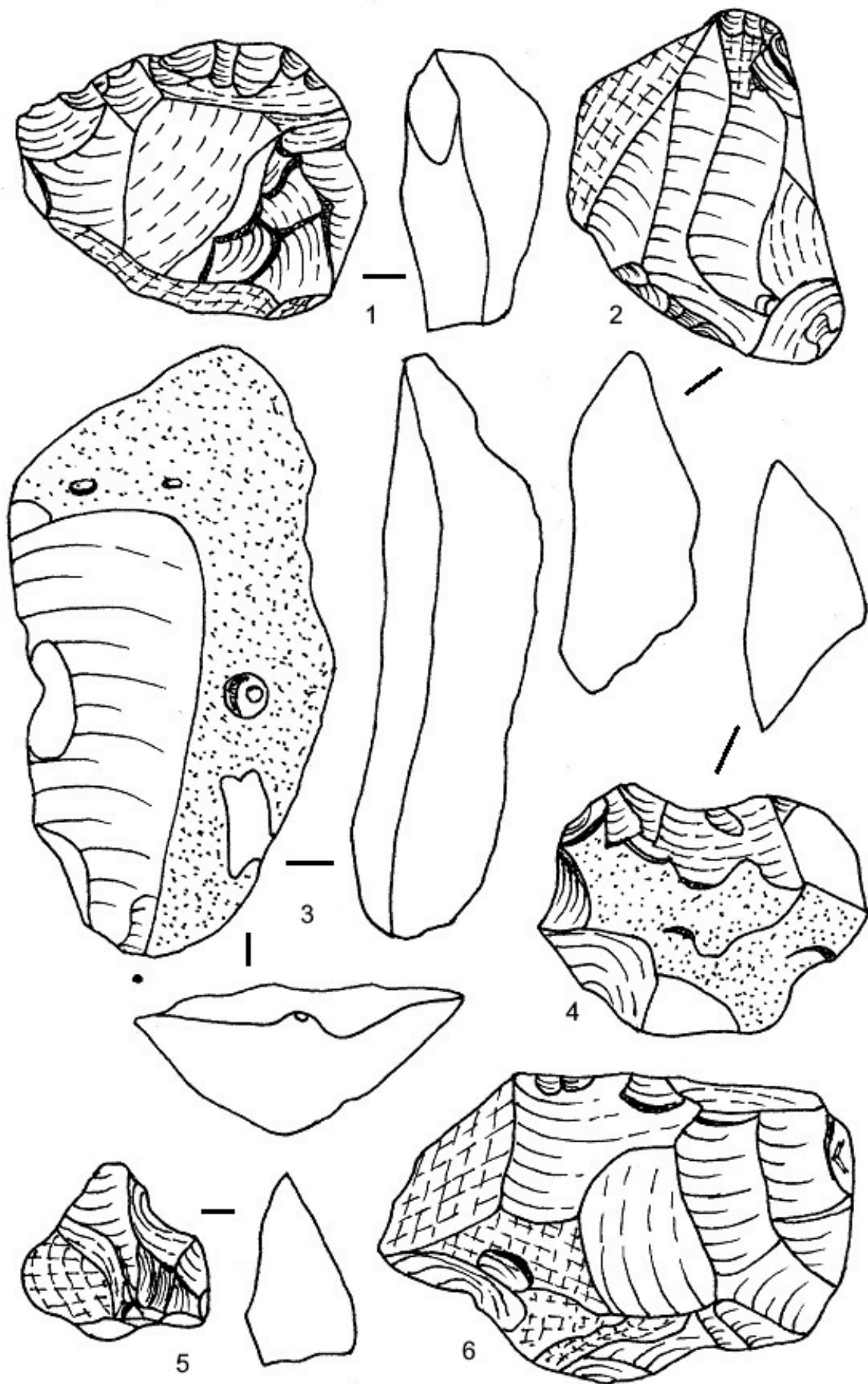
Obr. č. 5 Bolatice I: 1. drasadlo na termickém úštěpu, 2. zubový nástroj (denticulate) na term. úštěpu, 3. drasadlo na úštěpu, 4. škrabadlo na term.úštěpu, 5. drasadlo na termickém úštěpu, 6. vrták na úštěpu, 7. pseudolevalloiský hrot

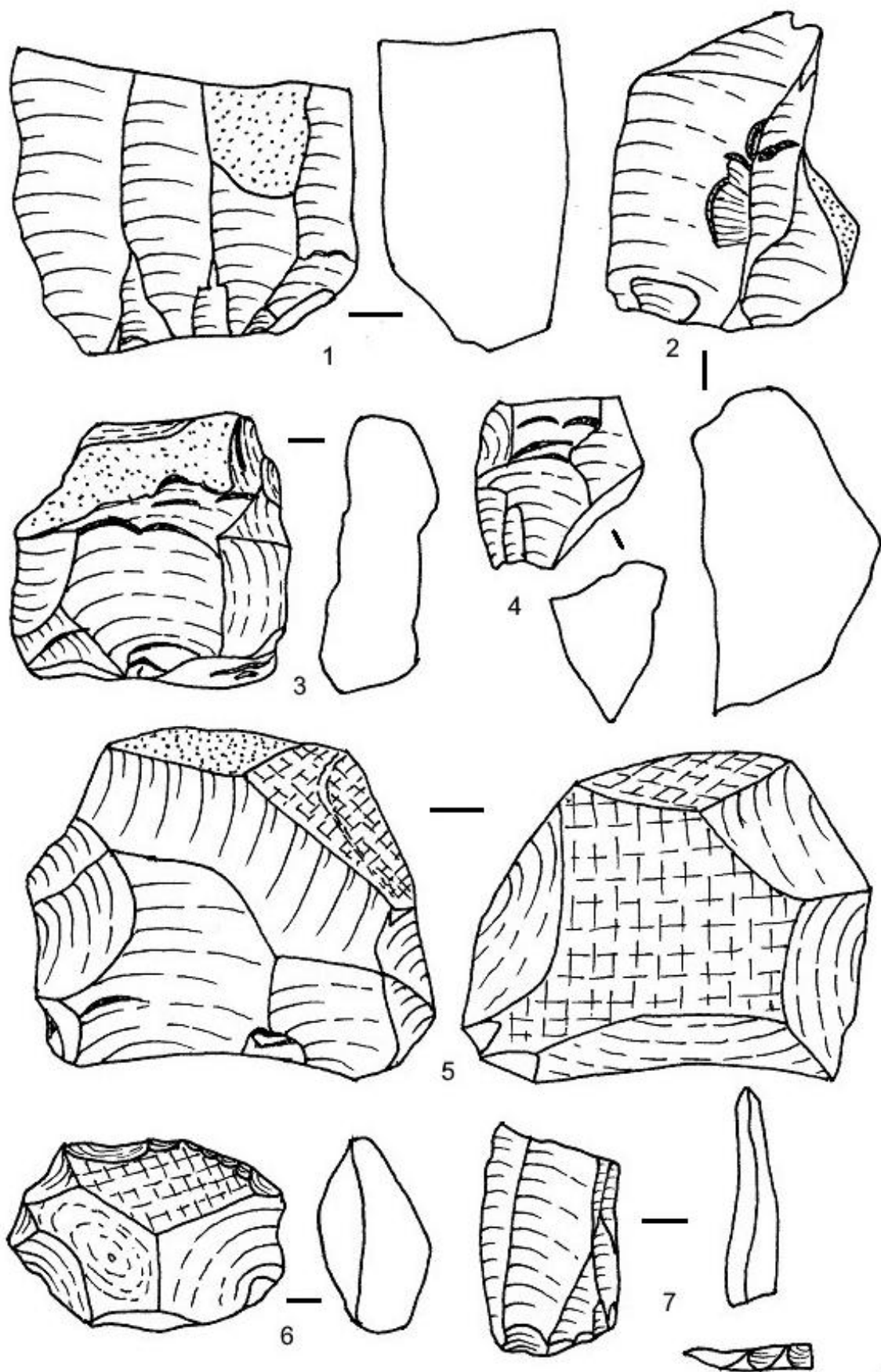
Obr. č.6 Bolatice I: 1. rozštěpovač, 2. nůž na úštěpu, 3. vrták na termickém úštěpu, 4. vysoké škrabadlo na termickém úštěpu, 5. škrabadlo na úštěpu, 6. mikrolit na úštěpu

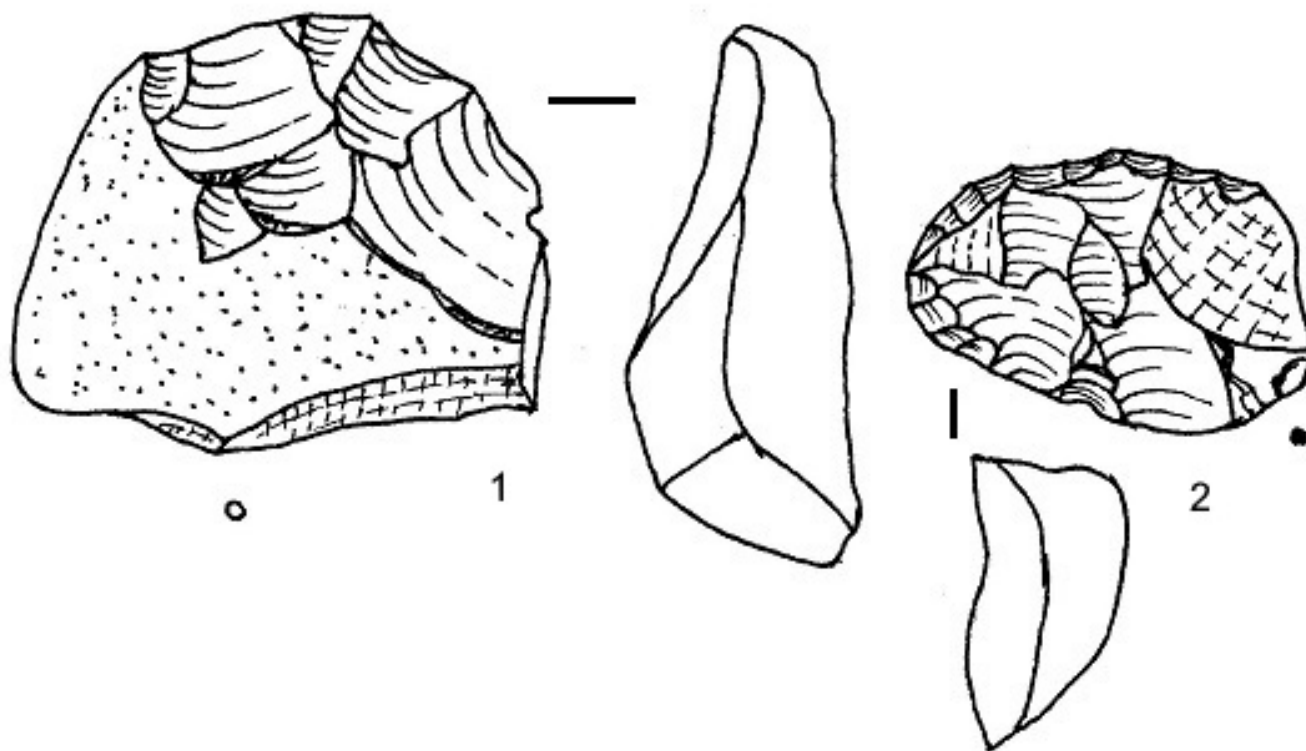
Obr. č. 7 Bolatice I: 1. jednostranné diskovité jádro, retušovaný termický úštep, 3. škrabadlo na čepeli, 4. levalloiský úštep

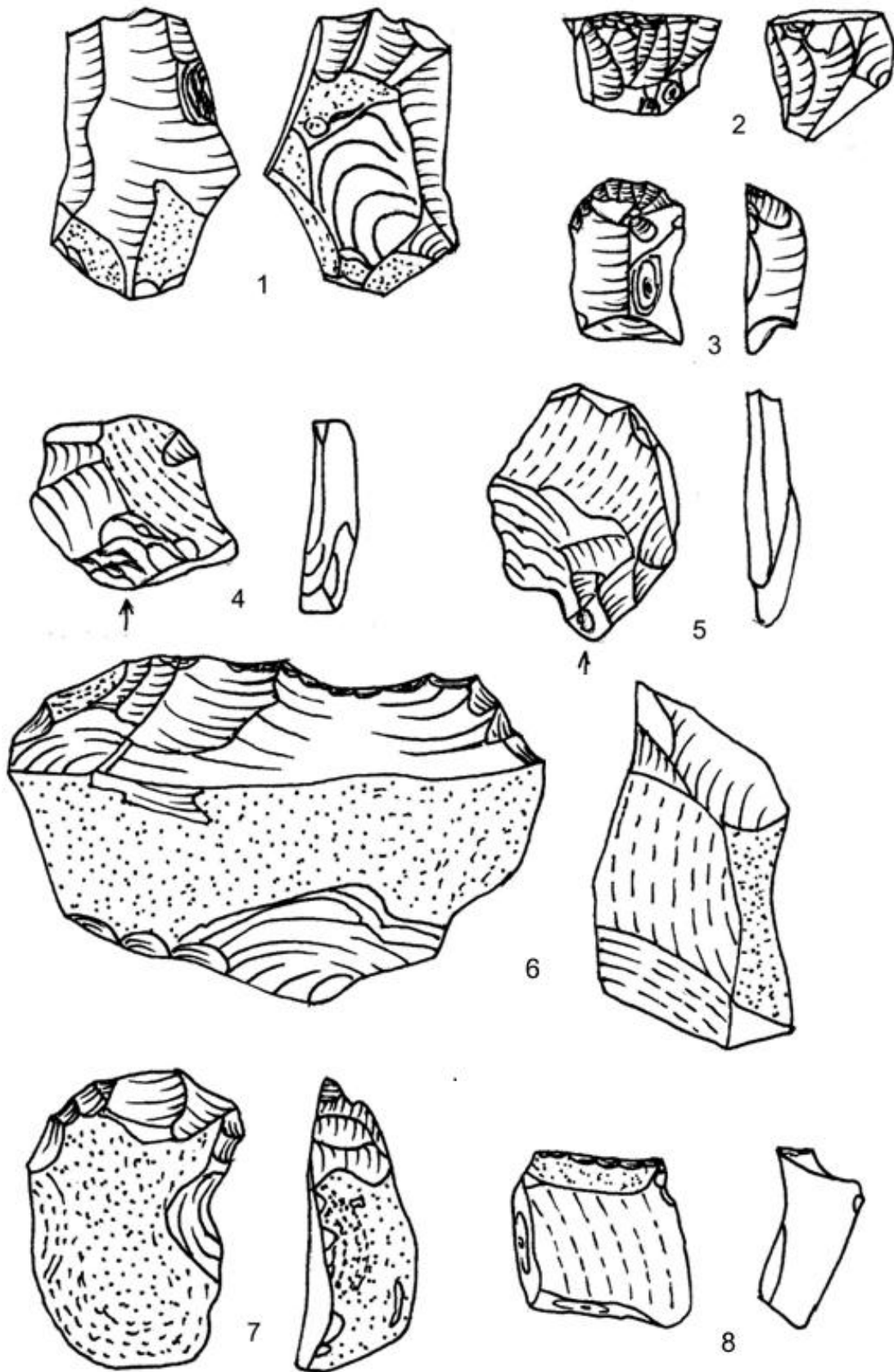
Obr. č 8: Bolatice II: 1.drasadlo na termickém úštěpu, 3. clactonský úštěp, 4. vrub na termickém úštěpu, 5. mikrodrasadlo ,Bolatice III: 2.jednopedstavové jádro, , 6. ploché jádro,

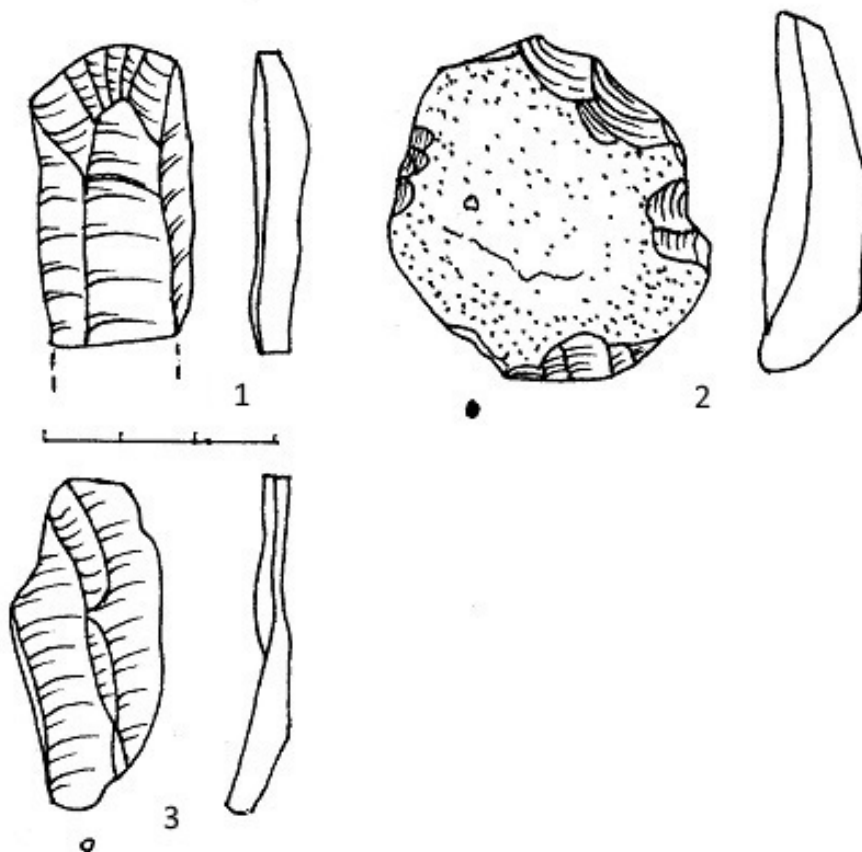
Obr. č. 9, Bolatice II: 1,2. jednopodstavové jádro, 3. levalloiské jádro, 4. zbytkové jádro (Restkern), 5. ploché jádro, 6. drasadlo na úštěpu, 7. levalloiský úštěp

Obr. č. 10 Bolatice III, 1-2. drasadlo

Obr.č. 11 Bolatices VI (dřívě Bolatices „ u křižovatky“/AB1):1. čepelové jednodstavné jádro, 2.mikrojádro, 3.škrabadlo na čepeli, 4 a 5: úštěp, 6. drasadlo na termickém úštěpu, 7. drasadlo na úštěpu, 8. drasadlo na úštěpu

Obr. č. 12 Bolatice XII, 1. zlomek čepele, Bolatice XI: 2 ústěp s místní retuší, Bolatice IX zlomek čepele

Poznámky:

1/ Wodecki P., Strahovice I, lokalita aurignacienu na Hlučínsku, Archeologie Moravy a Slezska (AMS) XXIV, 2024, s 147

Wodecki P., Vřesina I, nová szeletská lokalita na Hlučínsku, AMS, XXIV, 2024, s 157

Wodecki P., Schwazer Berg I Třebom, aurignacké sídliště na Hlučínsku, AMS XXIII, 2023 s 61

Wodecki P., Chlebičov I, polykulturní paleolitická lokalita na Hlučínsku, AMS XXV, 2025, s 157

Wodecki P., Nález osídlení z konce středního paleolitu a aurignacienu v Chuchelné na Hlučínsku, AMS XXV, 2025, s 141

Wodecki P., Dudek J., Píšť paleolitické nálezy z morény od Hůrek, Zpravodaj Souvky 4/2025, č 43, Pokud není uvedeno jinak, jsou v článku popisovány sběry P. Wodeckého.

2/ Wisniewski A., Środkowy paleolit w dolinie Odry, Wrocław 2006, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, s 166

3/ Valoch K., Jeskyně Šipka a Čertova díra u Štramberku, Moravské muzeum v Brně– Ústav Anthropos, Brno 1965, s 31

4/ Svoboda J., Paleolit českých zemí, Academia Praha 2025, s 241

5/ Svoboda J., Paleolit českých zemí, Academia Praha 2025, s 238

6/ Foltyn E., Foltyn E.M., Kozłowski J.K., Waga J.M., The younger phase of the middle palaeolithic in Upper Silesia, Přehled výzkumů 48, Brno 2007, s 25

7/ Richter J., Leave at the height of the party: A critical review of the Middle Paleolithic in Western Central Europe from its beginnings to its rapid decline, Quaternary International, 411, 2016, 107-128

8/ Richter J., Leave at the height of the party: A critical review of the Middle Paleolithic in Western Central Europe from its beginnings to its rapid decline, Quaternary International, 411, 2016, 107-128

9/ Kozłowski J.K., Taxonomy of the early Middle Paleolithic in Central Europe, Litikum 4(2016), s 25

10/ Foltyn E., Foltyn E.M., Kozłowski J.K., Waga J.M., The younger phase of the middle palaeolithic in Upper Silesia, Přehled výzkumů 48, Brno 2007, s 41

11/ Foltyn E., Foltyn E.M., Kozłowski J.K., Waga J.M., The younger phase of the middle palaeolithic in Upper Silesia, Přehled výzkumů 48, Brno 2007, s 40

12/ Wodecki P., Zajímavý souvek z Bolatic, Zpravodaj Souvky 4/23, č. 34

13/ Svoboda J., Bolatice, okr. Opava, Přehled výzkumu 42 (2000) Brno 2000, s 114

Zajímavé nálezy.

Petra Vlčková:

Část ježovky v pazourku. Nálezy z Kravař.

Limonitové konkrce (ferolity).

Foto: Petra Vlčková

Martin Kytlica:

Nálezy z Dolní Lutyně.

Fota: Martin Kytlica:

Walter Rolný:

Je to nádhera, pokud je to vcelku. Říznu to, abych viděl vnitřní strukturu. Velikost: 15 x 10 cm. Váha asi 3 kg.

Fota: Walter Rolný

Josef Adámek:

Foto: Josef Adámek

Jiří Dudek:

Nálezy Bolatice.

Může to být úhlové drasadlo na termickém úštěpu?

Tmavě hnědý jaspis.

Darkovice – Ztracené: hromada stavebního odpadu s bludným balvanem a několika pazourky.

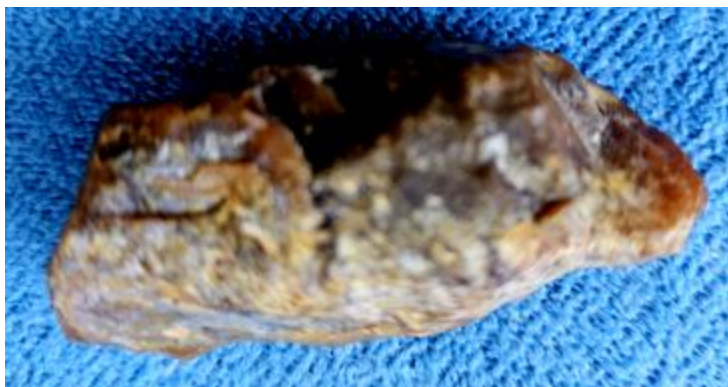

Velikost cca 60 x 40 cm.

Rozměr: 15 x 12 x 8 cm

Bludný balvan u bunkru Orel. Rozměry cca 35 x 25 cm.

Oolitický vápenec. Hať

Fota: Jiří dudek

Oldřich Lazar:

V okolí pískovny Závada

Nálezy ze sběru na poli u Velké Polomi a už umyté a uložené v záhonech u domu.

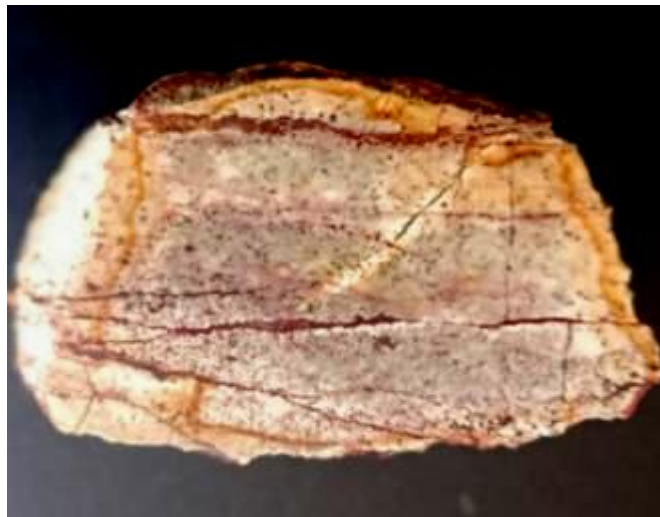
Fota: Oldřich Lazar

Dnes nález minerálů, které někdo vysypal na polní cestě a do příkopu v blízkosti pískovny Závada. Fota: Oldřich Lazar

Roman Šimečka:

Nábrus prozatím neurčeného souvku.

Fota: Roman Šimečka

Kamil Staško:

Nálezy z 26. března 2026

Foto: Kamil Staško

Pavel Wodecki:

Ježovka Oldřišov.

Neumyto.

Umyto.

Balvan cca 85 x 65, žula, Hať.

Zkřemenělé dřevo, Markvartovice.

Unakit, Bolatice.

Po navlhčení světlezelený epidot, červený živec a světle šedý křemen.

Fota: Pavel Wodecki

Část stonku mořské lilie (*Crinoidea*), Bolatice.

SOUVKY jsou především zpravodajem klubu pro sbírání a výzkum souvků, který vyvíjí své aktivity při muzeu souvků v Bolaticích. Vychází 4 x ročně ve formátu PDF. Koordinátorem je pan Jiří Dudek (dudek.jiri@volny.cz). Na jeho adresu lze zasílat příspěvky do zpravodaje, případně s ním publikování projednat apod. Texty nejsou redakčně upravovány, za jejich obsah odpovídají jejich autoři. Obsah (texty, fotografie) lze převzít ke studijním účelům za podmínky, že bude uveden autor a zdroj.

Toto číslo vyšlo: 31. března 2026